

Из анала Историјског музеја Србије

Идеја о стварању историјског музеја општега типа зачала се пре петнаестак година. Реализована је, међутим, тек 1963. године, после доста широке размене мишљења о потреби и задацима овакве једне установе.

У рубрици „Из анала Историјског музеја Србије“ објављиваће се основни документи (у целини или у изводу) о раду и развоју Музеја. Из њих се јасно могу сагледати сви видови и резултати делатности, као и облици организовања једне нове културне установе, тематски свеобухватне — па, према томе, и доста специфичне. На тај начин и шира јавност биће упозната са радом Историјског музеја Србије, што у сваком погледу само може да буде од користи.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА СЕДНИЦЕ ИЗВРШНОГ КОМИТЕТА ЦЕНТРАЛНОГ КОМИТЕТА САВЕЗА КОМУНИСТА СРБИЈЕ ОД 24. XI 1962. ГОДИНЕ

О питању Музеја Револуције вођена је такође жива дискусија. Постављало се питање потребе за таквим музејом, с обзиром на југословенски музеј револуције који се отвара у Београду, као и на велики број мањих локалних музеја исте врсте у Београду и у унутрашњости. Било је и мишљења да треба поправити већ постојеће локалне музеје који су размештени по крајевима Србије где се интензивније развијала НОБ.

Дискусија се водила и око концепције како треба поставити Музеј. Да ли да то буде само музеј Револуције, или историјски музеј у коме би се приказао развој политичке историје Србије од првог устанка, тј. од постанка грађанске државе, па до данас.

На крају је заузет јединствен став да је Србији, с обзиром на особеност њеног развитака и посебну индивидуалност српског народа, потребан један историјски музеј, и то у Београду. У таквом музеју могуће је, уз истицање света што је најпрогресивније из политичке историје Србије, у довољној мери истаћи и развитак радничког покрета и Револуције. Такав музеј, поред осталог, имао би и педагошког значаја. Музеј треба да представља јединствено Републику Србију.

Заузет је став да се у најскорије време нађу потребна кадровска решења, како би се приступило разради ове концепције и пришло припремама за стварање таквог музеја у Београду.

ПРЕДЛОЖЕНО ЈЕ ОСНИВАЊЕ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

На јучерашњој седници Савета за културу Србије усвојен је, поред осталог, Предлог уредбе о оснивању Историјског музеја Србије, чије би седиште било у Београду. Уредбу треба да донесе Извршно веће Србије.

Музеј би био самостална установа, организована по начелима друштвеног самоуправљања. Предлогом уредбе је предвиђено да Музеј прикупља, сређује, проучава и излаже музејски материјал од значаја за упознавање историје Србије, а нарочито музејски материјал из новије историје који приказује друштвена кретања у политичком и привредном развоју, као и културна стремљења и развој научне мисли. Задатак Музеја био би и да обезбеђује услове за свестрано коришћење музејског материјала ради ширења општег образовања и употпуњавања наставе у школама и другим установама за васпитање и образовање.

Историјски музеј Србије био би музеј општег типа. Потреба за оснивањем оваквог музеја, као што је речено у образложењу за његово оснивање, осећа се због тога што ни у једном од постојећих музеја и музејских збирки у Србији није свестрано приказана веома богата и бурна историја друштвеног кретања народа Србије.

Музеј би свестрано приказао све важније историјске појаве, а нарочито прогресивна и револуционарна друштвена кретања. Поред приказивања настанка и егзистирања прве српске државе, детаљније ће бити осветљени моменти из новије и савремене историје: устанак 1804. године и стварање српске буржоаске државе; развој капитализма и капиталистичких друштвених односа; настанак и делатност буржоаских партија; развој социјалистичке мисли.

Такође би било приказано стварање и делатност радничких, политичких и економских организација; акције, борбе и ратови за националну независност и слободу; идеја југословенства и стварање Југославије 1918. године; привредне и политичке прилике у старој Југославији; положај радничке класе и прилике на селу; политика великосрпске буржоазije и монархије; улога и значај КПЈ као најпрогресивније и револуционарне снаге; шестојануарска диктатура и покушај завођења фашизма; делатност радничких и прогресивних демократских организација; 27. март и друго. Исто тако детаљно би били приказани период рата и револуције, као и период обнове земље и социјалистичке изградње. Музеј би, истовремено, приказивао просветне и културне прилике у појединим раздобљима, а посебно културна стремљења и развој научне мисли (реформа књижевног језика и правописа и др.).

По својој концепцији, овакав музеј био би нов, јер су постојећи музеји углавном ограничени на одређену тематику (музеји револуције, ратни музеји) или на одређени крај (завичајни музеји), или су посвећени одређеним догађајима и личностима (меморијални музеји). У нашој земљи има мало оваквих музеја (Повијесни музеј Хрватске, Историјски музеј Македоније и Музеј Срба у Хрватској).

Постојећи развијенији музеји посвећени су појединим гранама историје Србије (уметности, археологији и сл.). Историјски музеј Србије приказивао би те области само уопштено.

...

М. Б

УРЕДБА О ОСНИВАЊУ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

На основу члана 9, став 1, Закона о музејима („Службени гласник НРС“ бр. 4/51) и члана 195, став 2, Закона о буџетима и финансирању самосталних установа („Службени лист ФНРЈ“ бр. 52/59, 23/61, 52/61, 28/62), Извршно веће Народне скупштине Народне Републике Србије доноси

Уредбу

о оснивању Историјског музеја Србије

Члан 1.

Оснива се Историјски музеј Србије (у даљем тексту Музеј).

Седиште Музеја је у Београду.

Члан 2.

Музеј је самостална установа, организована по начелима друштвеног самоуправљања.

Члан 3.

Музеј има својство правног лица.

Члан 4.

Задаци Музеја јесу:

1. да прикупља, сређује, проучава и излаже музејски материјал од значаја за познавање историје Србије;

2. да обезбеђује услове за свестрано коришћење музејског материјала ради ширења општег образовања и употпуњавања наставе у школама и другим установама за васпитање и образовање.

Члан 5.

Органи управљања Музеја јесу: Савет, Управни одбор и управник.

Члан 6.

Савет Музеја сачињавају чланови које именују Републички савет за културу, чланови које бира радни колектив Музеја из своје средине и чланови које делегирају заинтересовани органи, установе и организације.

Статутом Музеја одређује се укупан број чланова Савета, број чланова који се именују, бирају и делегирају у смислу претходног става, као и органи, установе и организације који их делегирају. Број чланова које бира радни колектив Музеја не може бити већи од $\frac{1}{3}$ укупног броја чланова Савета.

Управник Музеја је члан Савета по свом положају.

Председника Савета бира Савет из реда својих чланова.

Члан 7.

Мандат чланова Савета траје 2 године. Крајем сваке године именује се, бира односно делегира половина од укупног броја чланова Савета, на начин одређен Статутом Музеја.

Члан 8.

Савет Музеја:

1. доноси Статут Музеја;
2. доноси финансијски план и правилник о расподели чистог прихода;
3. потврђује план и програм рада и завршни рачун Музеја;
4. даје смернице за рад Управном одбору и управнику Музеја;
5. одређује висину накнаде за услуге Музеја;
6. поставља и разрешава руководеће службенике за које је то одређено Статутом Музеја;
7. разматра извештај о раду Музеја;

8. врши и друге послове који су му законом, Статутом Музеја и другим прописима стављени у надлежност.

Члан 9.

Управни одбор сачињавају чланови које бира радни колектив из своје средине.

Управник Музеја је члан Управног одбора по свом положају.

Чланови Управног одбора бирају се на 2 године.

Председника Управног одбора бира Управни одбор из реда својих чланова. Управник Музеја не може бити председник Управног одбора.

Број чланова Управног одбора које бира радни колектив и начин њиховог избора прописују се Статутом Музеја.

Члан 10.

Управни одбор управља пословима Музеја у складу са прописима, Статутом Музеја и смерницама Савета и врши нарочито ове послове:

1. утврђује предлог Статута, финансијског плана, правилника о расподели чистог прихода, висини накнаде за услуге Музеја и других аката које доноси Савет;

2. утврђује план и програм рада и завршни рачун Музеја;

3. доноси правилник о радним односима и правилник о расподели личних доходака;

4. утврђује мере за заштиту и чување музејског материјала;

5. стара се о стручном уздицању радног колектива;

6. решава о приговорима против аката о радним односима које доноси управник Музеја.

Члан 11.

Савет и Управни одбор решавају у седницама о свим питањима из свог

делокруга, а закључке доносе већином гласова од укупног броја њихових чланова.

Члан 12.

Управник Музеја непосредно руководи радом Музеја, врши наредбодавно право за извршење финансијског плана, стара се о правилној примени прописа и Статута Музеја и о спровођењу закључака Савета и Управног одбора, поставља и разрешава службенике и раднике уколико то не спада у надлежност Савета, решава о радним односима службеника и радника, и дисциплински је старешина службеника и радника Музеја.

Управника поставља Савет Музеја уз сагласност Републичког савета за културу.

Члан 13.

Управник представља и заступа Музеј.

Управник је дужан да обустави од извршења закључак Савета и Управног одбора донет ван управног поступка за који сматра да је у супротности са законом, другим прописима или Статутом Музеја. О обустављеном акту Управног одбора решава Савет Музеја, а о обустављеном акту Савета решава орган који врши надзор над законитошћу рада Музеја.

Ако органи из претходног става не донесу решење у року од 30 дана од пријема оспореног закључка, закључак остаје на снази.

Члан 14.

Музеј има свој Статут.

Статут садржи ближе одредбе о задацима, унутрашњој организацији и раду Музеја, о правима, дужностима и међусобним односима органа управљања; о начину избора и опозива чланова

Управног одбора и чланова Савета које бира радни колкетив, о начину чувања, сређивања и коришћења музејског материјала, као и одредбе о финансирању и финансијском пословању Музеја.

Члан 15.

Музеј се финансира по прописима о финансирању самосталних установа.

Музеј остварује приходе од накнаде за услуге које врши у оквиру свог делокруга и из других извора.

Музеј не плаћа допринос из дохотка, допринос друштвеним инвестиционим фондovima и камату на пословни фонд.

Члан 16.

За послове и задатке Музеја надлежан је Републички савет за културу.

Члан 17.

До образовања Савета и Управног одбора по одредбама члана 6. и 9. ове Уредбе, послове Савета и Управног од-

бора врши Привремени савет, чије чланове именује Републички савет за културу.

До постављања управника у смислу чл. 12. ове Уредбе, дужност управника вршиће лице које одреди Извршно веће Народне скупштине Народне Републике Србије.

Члан 18.

Ова Уредба ступа на снагу даном објављивања у „Службеном гласнику Народне Републике Србије“.

IV бр. 89

У Београду, 20. фебруара 1963. године.

Секретар

Извршног већа

Радован Грковић, с.р.

Потпредседник

Извршног већа

Михаило Швабић, с.р.

ИМЕНОВАЊЕ УПРАВНИКА МУЗЕЈА

На основу члана 375. Закона о јавним службеницима и члана 17, став 2, Уредбе о оснивању Историјског музеја Србије („Службени гласник СРС“ бр. 3/63), Извршно веће Социјалистичке Републике Србије доноси

Решење

Едиб Хасанагић, досадашњи директор Завода за прикупљање и обраду докумената о развоју радничког покре-

та у Србији, поставља се за управника Историјског музеја Србије у Београду, с тим што је на дужност ступио 21. II 1963. године.

I. V. бр. 286

25. IV 1963. године

Београд

Председник

Извршног већа,

С. Пенезић, с.р.

ИМЕНОВАЊЕ САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

Извршно веће Србије, на својој седници у месецу децембру 1964. године, донело је на основу чл. 17. Уредбе о оснивању Историјског музеја Србије следеће

Решење

о именовану чланова Привременог савета Историјског музеја Србије

I

За чланове Привременог савета Историјског музеја Србије именују се, и то:
За председника:

Радовановић Милија, председник Комисије за друштвени надзор Скупштине СРС.

За чланове:

1. Вучо др Никола, професор Економског факултета у Београду;
2. Замуровић Стојан, професор, председник Комисије за народности Извршног одбора Покрајинског одбора ССРН Војводине;

3. Лукић Марија, кустос Историјског музеја Србије;

4. Самарцић др Радован, ванредни професор Филозофског факултета у Београду;

5. Смајевић Василије, председник Комисије за историју СКЈ Централног комитета Савеза комуниста Србије;

6. Трифуновић др Лазар, управник Народног музеја у Београду;

7. Ђирковић др Сима, доцент Филозофског факултета у Београду;

8. Хасанагић Едиб, управник Историјског музеја Србије.

II

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије“.

РИВ број 462

У Београду, 18. децембра 1964. године

Председник,

Драги Стаменковић, с.р.

Концепција Музеја

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА ПРВЕ СЕДНИЦЕ ПРИВРЕМЕНОГ САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ, ОДРЖАНЕ 18. II 1965. ГОДИНЕ

Дневни ред

1. Информација о задацима и проблемима рада Историјског музеја Србије.
2. Завршни рачун за 1964. годину Историјског музеја Србије.
3. Разно.

Седници присуствују: Милија Радовановић, Василије Смајевић, др Сима Ђирковић, др Радован Самарцић, др Лазар Трифуновић, др Никола Вучо, Едиб Хасанагић и Марија Лукић.

Отварајући прву седницу, председник Привременог савета Милија Радо-

вановић моли за примедбе и допуне предложеног дневног реда.

Директор Музеја Едиб Хасанагић обавештава да је Секретаријат за културу Србије после заказивања ове седнице тражио програм рада Музеја за 1965. год., да би се могао закључити уговор са Фондом за културне делатности, на моли да се у дневни ред унесе и питање програма.

Савет усваја овај предлог.

I. Информација о задацима и проблемима рада Историјског музеја Србије

Директор Музеја понавља основне проблеме Музеја изложене у Информа-

цији, задржавајући се нарочито на проблему просторија и кадрова.

Др Лазар Трифуновић сматра да је главни проблем Музеја израда концепције. Оснивање Историјског музеја Србије је у београдским музејским круговима дочекано са скепсом, и зато мисли да је потребно оправдати улогу и значај Музеја на тај начин што ће се концепција израдити на високо стручној основи и врло опширно. У изради концепције не треба поћи од експоната, па да они диктирају концепцију, већ од резултата науке, а онда за њих тражити музеолошка средства (експонате). Историјски музеји имају ту предност што могу садржати разноврсне експонате. Као прво, треба написати научни елаборат са стручним људима од ових који су наведени. Питање експоната се поставља тек по овом обављеном послу. Интересује се да ли ће се Музеј првог српског устанка укључити у Историјски музеј Србије.

Милица Радовановић обавештава да се приликом оснивања Историјског музеја Србије мислило да овај треба да буде музеј новије историје у који би се укључио и Музеј првог српског устанка.

Др Никола Вучо сматра да треба радити упоредо на концепцији и на откупу материјала. Истиче да материјал брзо пропада и да треба журити са прикупљањем. Каже да је због тога велика штета што Музеј нема просторије када већ имамо средства.

Васа Смајевић напомиње да из информације приложене уз дневни ред није могао да добије потпуну слику о раду Музеја, па би желео да има боље увид у то.

Он сматра, такође, да је израда концепције сада основни проблем Музеја и да се у том погледу могло и више учинити. Није сигуран да ће ангажовани сарадници обавити овај посао како

треба и на време. Инсистира на томе да се одреди рок за израду концепције. Мишљења је да треба радити упоредо на концепцији и на откупу материјала. У погледу садржаја концепције сматра да би овај Музеј требало да третира историју Срба од њиховог доласка у ове крајеве.

Др Сима Ђирковић указује на то да Уредба о оснивању Музеја не ставља никаква ограничења у погледу историјских периода. Зна да је група стручњака која је припремала нацрт Уредбе имала у виду комплексан историјски музеј и у погледу периодизације. Мисли да концепцију треба да ради више људи, јер су и научна мишљења о појединим питањима различита. Скреће посебно пажњу на то да, с обзиром на значај и улогу Музеја, треба водити дугорочнију кадровску политику у погледу ангажовања сталних сарадника. Зато предлаже да се Музеј већ сада заинтересује код Катедре за историју за талентоване студенте, како би се они могли спремати за будуће кустосе.

Милица Радовановић се слаже са овом политиком подизања кадрова и сматра да Музеј треба својим сарадницима да обезбеди и друге облике стручног усавршавања (постдипломске студије, семинари, страни језици и др.).

Др Радован Самарџић сматра да ће овај Музеј, илуструјући историју Србије, имати веома значајну васпитну улогу у школама.

Др Лазар Трифуновић истиче да ће овај Музеј имати три етапе у своме формирању: 1. израда концепције, 2. поставка музеја и 3. музеолошка реализација. Прва и друга фаза морају бити засноване на научним тековинама и достигнућима, док трећа фаза не може бити само научна, већ мора бити и педагошка. Ова фаза ће бити највећи проблем. Сада је потребно радити на првој фази, а после тога се може прећи на остварење друге фазе. Помиње да је

недавно разгледао Историјски музеј у Москви, који представља велику културну и научну установу, па предлаже да се нађу средства да управник Музеја и људи који ће радити на концепцији обиђу овај музеј у Москви и неке европске музеје са истом тематиком. Предлаже, такође, да се успоставе везе са сродним музејима у иностранству.

Др Никола Вучо сматра да московски Историјски музеј треба да буде узор за будући Историјски музеј Србије, разуме се, у смањеном обиму. Не би се смели мимоићи ни пољски музеји, па се слаже са предлогом да их треба видети. Предлаже да сарадници Музеја погледају материјал из Deutsches Museum-a из Минхена који поседује Музеј на Економском факултету.

Едиб Хасанагић обавештава да је Музеј стварно почео са радом крајем 1963. године и да се није бавио само израдом концепције него и другим пословима (откуп, обилазак установа, проучавање стручне литературе, израда картоке, припремање изложбе о народној власти и др.), као што је изнето у Информацији. Музеј се доста користио искуствима Музеја револуције народа Југославије...

Он сматра, исто тако, да овај Музеј треба да обухвати све периоде историје Србије и да је садашње име Музеја у том погледу адекватно.

Др Сима Ђирковић предлаже да се ангажују спољни сарадници за елаборате и за раније историјске периоде, и да се они третирају кроз оквире српске државе.

Др Радован Самарџић пледира за то да елаборати буду кратки текстови, који ће се затим кроз дискусију проширивати.

Др Лазар Трифуновић сматра да би било најбоље ако би се рад на концепцији Музеја поверио Катедри за исто-

рију Филозофског факултета у Београду. Тиме би пре свега била обезбеђена њена научност. Катедра би могла бити и центар који ће организовати рад и ангажовати друге стручњаке...

Милија Радовановић се слаже да Катедра води посао, али да се у њен рад укључе и људи који већ раде на овом послу.

Др Сима Ђирковић сматра да директор Музеја мора бити стална веза са одбором. Рок може бити 1. мај 1965. године. За идејни план то је довољно.

Закључено је да се израда концепције Музеја повери Катедри за историју Филозофског факултета у Београду и да се замоли Катедра да елаборат о томе сачини најкасније до 1. маја 1965. године...

Закључено је, такође, да се заврше и елаборати на којима се већ ради и да се усвоје предлози у погледу избора и стручног уздицања кадрова у Музеју.

Едиб Хасанагић предлаже да један од закључака ове седнице Савета буде и то да се упути писмо Извршном већу, као оснивачу Музеја. У писму би се поново замолило Извршно веће да се ангажује око смештаја установе, јер је то основни предуслов за њен рад. Он сматра да то треба да буде зграда бившег Двора, јер би задовољила потребе, по своме обележју је историјска, и налази се на врло погодном месту. Док се не створе услови да се пређе у ту зграду, Музеју треба обезбедити привремене просторије.

Закључено је да се поново упозна Извршно веће са овом ситуацијом Музеја.

Записник водила,
Љ. Мишковић, с.р.

ПИСМО ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Филозофском факултету
Одељењу историјских наука
Београд

Историјски музеј Србије, основан одлуком Извршног већа Србије као музеј општег типа, налази се у фази свог формирања. Основно питање којим се сада баве колектив и органи управљања ове нове установе јесте питање концепције Музеја.

Према Уредби о оснивању, задаци Музеја су:

1. да прикупља, сређује, проучава и излаже историјски материјал од значаја за познавање историје Србије, и да

2. обезбеђује услове за свестрано коришћење музејског материјала ради ширења општег образовања и употпуњавања наставе у школама и другим установама за васпитање и образовање.

Да би Музеј могао да одговори оваквој културној мисији, тј. да визуелним средствима аутентично илуструје историју друштвеног, политичког, економско-привредног и културно-просветног развитка Србије, неопходно је научно поуздано засновати његову поставку, тачно и што потпуније одредити садржај његове изложбе и његових делатности.

Оцењујући да је рад на идејној концепцији Музеја оваквог типа сложен и

одговоран задатак и да се може решавати само врло квалификованим снагама, Савет Историјског музеја Србије дошао је до закључка да би то требало чинити уз најширу помоћ Одељења историјских наука Филозофског факултета у Београду. Ми ту помоћ замишљамо и као непосредно ангажовање сарадника Одељења и као организовање сарадње на изради концепције од стране других стручњака ван Одељења, с обзиром на то да ће Историјски музеј приказивати све аспекте историјског развитка Србије. Елаборат о концепцији Историјског музеја био би јединствен документ, настао у организацији Одељења из овакве сарадње.

Хтели бисмо овим писмом да Вас замолимо да прихватите овај наш предлог и тиме нам озбиљно помогнете у формирању једне свакако значајне установе. Ми смо чак слободни да овом приликом изразимо своје уверење да ће то бити почетак једне сталне и корисне сарадње између Филозофског факултета и Историјског музеја.

За Историјски музеј Србије

Директор,
Едиб Хасанагић, с.р.

Председник Савета,
Милија Радовановић, с.р.

Одељење историјских наука
Филозофског факултета
20. IV 1965. год.

Одељење историјских наука Филозофског факултета у Београду на својој седници од 15. III 1965. године, а на основу молбе Историјског музеја Србије за сталну сарадњу и сарадњу на изради елабората о концепцији Историјског музеја, формирало је комисију у саставу Р. Самарцић, С. Тирковић, Ј.

Милићевић, Б. Кнежевић и Р. Новаковић, који је уједно изабран за руководиоца ове комисије. Нацрт елабората требало би да буде завршен до маја месеца текуће године, како би Одељење на једној од седница пре краја летњег семестра могло да да своје мишљење о њему.

Управник
Одељења историјских наука,
Др Георгије Острогорски, с.р.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА ДРУГЕ СЕДНИЦЕ ПРИВРЕМЕНОГ САВЕТА
ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ, ОДРЖАНЕ 14. ЈУЛА 1965. ГОДИНЕ

Дневни ред

1. Предлог концепције Историјског музеја Србије, рађен у Одељењу историјских наука Филозофско-историјског факултета у Београду.
2. Систематизација радних места у Историјском музеју Србије.
3. Одлуке о расподели средстава за личне дохотке радника Историјског музеја Србије за 1965. годину.
4. Разно.

Седници присуствују: др Лазар Трифуновић, Василије Смајевић, др Сима Ћирковић, др Радован Самарџић, Едип Хасанагић и Марија Лукић. Одсутни: Милија Радовановић (на одмору), др Никола Вучо (на одмору) и Стојан Замуровић.

Седници председава др Лазар Трифуновић.

Савет усваја предложени дневни ред, као и записник са прве седнице Савета.

1. Предлог концепције Историјског музеја Србије

Управник Музеја обавештава о току рада Комисије Одељења историјских наука и сматра да овај Предлог, иако по садржају неуједначен и са неким празнинама, треба да буде основа за даље дискусије о концепцији.

У дискусији, у којој су учествовали сви чланови Савета, констатовано је да оваква концепција сасвим не задовољава, те да се од Предлога концепције више очекивало. Нарочито је неуспео уводни део. Истакнуто је да Предлог концепције не прецизира довољно садржај и функцију Музеја, и да су остали непотпуни или композиционо ненаглашени поједини историјски периоди.

Закључено је:

1. да др Сима Ћирковић и др Радован Самарџић редигују овај Предлог у смислу датих примедба, посебно његов уводни део;

2. да се редиговани Предлог концепције умножи и да се ангажују, у смислу ранијих закључака, поједини научни радници, који би конкретно разрадили неке теме и периоде и дали своје мишљење и о самој концепцији.

У том смислу треба закључити уговоре, који би, по могућству, били испуњени до краја октобра;

3. да Комисија Одељења проучи све ове елаборате и примедбе и да предложи дефинитиван текст концепције. То завршити, по могућству, до краја новембра;

4. по могућству, у децембру ове године одржати седницу Савета, проширену члановима Комисије, и размотри нови Предлог концепције;

5. са Предлогом концепције упознати и друге организације и установе од којих би се могле очекивати примедбе и сугестије.

Статут Музеја

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА ТРЕЋЕ СЕДНИЦЕ ПРИВРЕМЕНОГ САВЕТА
ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ, ОДРЖАНЕ 13. ДЕЦЕМБРА 1965. ГОДИНЕ

Дневни ред

1. Предлог статута Историјског музеја Србије.
2. Предлог правилника о расподели личних доходака радника Историјског музеја Србије.
3. Извештај о извршењу финансијског плана за 1965. год. и предлог за 1966. год.

Прилог: Предлог за тематску изложбу из области привреде и Нацрт основне шеме изложбе „Пољопривреда и сељаштво у Србији од најранијих времена до данас“. Предлог за изложбу „Стварање народне власти у Србији 1941“ (поводом 25-годишњице устанка народа Југославије).

4. Разно:

1. Решење о завршном рачуну Музеја за 1964. годину.
2. Набавка инвестиционе опреме.
3. Повећање личних доходака.
4. Расписивање конкурса за раднике Музеја.

Седници присуствују: Милија Радвановић, др Никола Вучо, Васа Смајевић, др Сима Ђирковић, Едиб Хасанагић и Љиљана Мишковић. Одсутни: др Лазар Трифуновић, др Радван Самарџић и Стојан Замуровић.

Пошто је усвојен дневни ред, прешло се на прву тачку: Предлог статута Музеја.

1.

После изнетих допуна које је предложио управник Музеја, а које се од-

носе на допуњавање члана који говори о конкурсима и на уношење одредбе о радном времену у Музеју, уследиле су допуне и измене које су предлагали чланови Савета.

...

Предлог статута усвојен је једногласно.

У финансијском плану за 1966. годину основна ставка у погледу издатака односи се на припремање изложбе „Пољопривреда и сељаштво у Србији од најранијих времена до данас“. Ако се ради нормално, изложба би се могла реализовати за три године, и она би најрељефније приказала физиономију Музеја, а колективу Музеја послужила за стицање искуства и прикупљање материјала. У перспективи, организовале би се овако комплексне изложбе за проблеме занатства, индустрије и културе, чиме би се обрадиле основне теме и за општу музејску поставку.

Пошто је др Никола Вучо дао детаљније информације о концепцији и значају ове изложбе, закључено је да у наредној години треба обезбедити средства за разраду концепције и рекогносцирање материјала на терену, уз ангажовање спољних сарадника.

Закључено је, такође, да треба настојати да се обезбеде просторије у којима би могао радити кадар предвиђен планом за 1966. годину и за смештај материјала.

ЗАПИСНИК СА СЕДНИЦЕ ПРИВРЕМЕНОГ САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ,
ОДРЖАНЕ 27. ЈАНУАРА 1966. ГОДИНЕ

Седници присуствују: Милија Радовановић, др Сима Ђирковић, др Радован Самарџић, Васа Смајевић, Едиб Хасанагић и Љиљана Мишковић. Одсутни: др Никола Вучо, др Лазар Трифуновић и Стојан Замуровић.

Записник са прошле седнице Савета достављен је свим члановима Савета и примљен је без примедаба.

Дневни ред:

1. Завршни рачун Историјског музеја Србије за 1965. год.
2. Одлука о привременом финансирању Музеја у периоду од 1. јануара до 31. марта 1966. год.
3. Примедбе Комисије за пријем Статута општине Стари град на Статут Историјског музеја Србије.
4. Предлог о припајању Музеја I српског устанка Историјском музеју Србије.
5. Разно.

4.

С обзиром на концепцију Музеја, још приликом његовог оснивања имало се у виду да ће тематика којом се бави Музеј првог српског устанка бити део концепције Историјског музеја Србије.

То становиште прихваћено је и у комисији Републичког секретаријата за културу која је радила Седмогодишњим план развоја музеја СР Србије и предложила спајање Историјског музеја Србије и Музеја првог српског устанка.

Поводом предстојеће реизборности директора, ово питање покренуто је и у радној заједници Музеја првог српског устанка пошто се реизборност односи и на овај музеј. На седници шире радне заједнице Музеја првог српског устанка, која је одржана 17. децембра 1965. године, изражено је мишљење да Музеј треба припојити Историјском музеју Србије.

Обавештавајући о овоме Савет, управник Музеја предлаже да Савет узме начелан став у овом погледу. Усвајајући без примедаба ове разлоге, Савет је мишљења да Музеј првог српског устанка треба припојити Историјском музеју Србије, па предлаже колективу Историјског музеја Србије да то учини путем референдума.

Предложено је да Музеј првог српског устанка и у саставу Историјског музеја Србије настави досадашњу делатност, нарочито у погледу издавања зборника радова.

ЗАПИСНИК СА IX СЕДНИЦЕ ПРОСВЕТНО-КУЛТУРНОГ ВЕЋА СКУПШТИНЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, ОДРЖАНЕ 28. АПРИЛА 1966. ГОДИНЕ

Седма тачка дневног реда

Претрес Предлога одлуке о давању сагласности на одлуку радних заједница о припајању Музеја првог српског устанка Историјском музеју Србије.

„Прешло се на седму тачку дневног реда — претрес Предлога одлуке о давању сагласности на одлуку радних заједница о припајању Музеја првог српског устанка Историјском музеју Србије.

Образложење у вези са овом тачком дневног реда дао је Едиб Хасанагић, управник Историјског музеја Србије.

Пошто се нико није јавио за реч, Веће је једногласно дало сагласност на одлуку радних заједница о припајању Музеја првог српског устанка Историјском музеју Србије.“

Прешло се на осму тачку дневног реда.

(„Просветни гласник“, стр. 156. и 157, год. XVI, бр. 5, Београд, мај 1966)

САГЛАСНОСТ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ НА ОДЛУКЕ О ПРИПАЈАЊУ МУЗЕЈА ПРВОГ СРПског УСТАНКА ИСТОРИЈСКОМ МУЗЕЈУ СРБИЈЕ

На основу члана 171. и 180. Устава Социјалистичке Републике Србије и члана 25. Пословника Републичког већа Скупштине,

Скупштина Социјалистичке Републике Србије, на седници Републичког већа од 26. маја 1966. године и на седници Просветно-културног већа од 28. априла 1966. године, донела је

Одлуку

о давању сагласности на одлуке радних заједница о припајању Музеја првог српског устанка у Београду Историјском музеју Србије

I

Даје се сагласност на Одлуку радне заједнице Музеја првог српског устанка, донету на референдуму одржаном 16. фебруара 1966. године и на Одлуку радне заједнице Историјског музеја Србије, донету на референдуму одржаном 16. фебруара 1966. године, о припајању Музеја првог српског устанка у Београду, основаног Решењем Извршног

већа НС НР Србије IV бр. 278 од 16. јуна 1954. године, Историјском музеју Србије, основаном Уредбом о оснивању Историјског музеја Србије („Службени гласник НРС“ бр. 8/63).

II

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије“.

РС бр. 28

У Београду, 26. маја 1966. године

Скупштина Социјалистичке Републике Србије

Председник Скупштине,
Душан Петровић, с.р.

Председник
Просветно-културног
већа,
Светислав Ђурић, с.р.

Председник
Републичког већа,
Богољуб Стојановић, с.р.

Усвајање концепције Музеја

ЗАПИСНИК СА СЕДНИЦЕ ПРИВРЕМЕНОГ САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ,
ОДРЖАНЕ 18. МАЈА 1966. ГОДИНЕ

Седници су присуствовали: Милија Радовановић, др Сима Ћирковић, др Радован Самарџић, др Лазар Трифуновић, др Никола Вучо, Едиб Хасанагић и Љиљана Мишковић. На седницу нису дошли: Васа Смајевећ и Стојан Замуровић.

Дневни ред

1. Концепција Историјског музеја Србије.
2. Усвајање Статута Историјског музеја Србије.
3. Информације:
 1. Припајање Музеја првог српског устанка Историјском музеју Србије.
 2. Рад на изложби „Пољопривреда и сељаштво у Србији од најранијих времена до данас“.
 3. Дотација Фонда за финансирање културних делатности.
 4. Разно.

1.

Дневни ред и записник са прошле седнице Савета (који је члановима Савета раније достављен) усвојени су без примедба.

2.

Др Сима Ћирковић, у име Комисије за израду концепције Музеја, упознао је чланове Савета са битним променама у концепцији Музеја. Промене се више тичу композиције самог документа концепције него његовог садржаја. Наиме, текст који се односи на тематику сада је знатно сажет и уопштен, у мери која неће сметати реализовању основне замисли. Измењени су нешто у том смислу и текстови појединих одељака.

Текст о музејском материјалу концентрисан је на једном месту, и овом делу концепције посвећена је приликом ове редакције већа пажња. У целини, овај нови предлог даје пуну физиономију Историјском музеју и може да буде поуздана оријентација у конкретној ради концепције.

Др Ћирковић обавештава да је после седнице Савета на којој је дискутован први предлог концепције, о тексту концепције консултовано 35 научних радника и стручњака разних профила (историчара, правника, економиста, етнолога, историчара књижевности, уметности и др.). Мишљења су добијена од 17 научних радника, и то 10 музејских стручњака. Примедбе су разноврсне, али нису многобројне. Односе се углавном на већу прецизност задатака Музеја, на неке празнине у садржају појединих поглавља, на музејски материјал и однос према другим музејима и сл.

Комисија је проучила све ове примедбе и усвојила их где год је сматрала да су основане.

Милија Радовановић је приметио да и по овом предлогу, приказујући историју српског народа, Музеј прелази оквире државних граница. Примедба се конкретно односи на последњу реченицу трећег става у одељку о задацима Музеја: „У средишту интереса Музеја треба да буде територија СР Србије, али ће потреба за целовитим сагледавањем и приказом друштвеног и културног стања Срба нужно довести у појединим периодима до прекорачивања овог територијалног оквира и посматрања.“

Милија Радовановић је такође приметио да треба нешто потпуније и прецизније рећи о миграцијама на подручју Војводине и Косова и Метохије.

Закључено је да се у погледу задатака Музеја (српски народ или Србија)

усвоји мишљење комисије изражено у првом ставу поглавља о задацима, а да се мисао у реченици о којој се дискутовало прецизније формулише.

Др Лазар Трифуновић сматра да се ова верзија концепције може примити, али изражава забринутост како ће Музеј доћи до материјала, јер је то, напослетку, и основно. Он предлаже да се са овим проблемом посебно упозна Извршно веће Србије и да се организују разговори са појединим музејима који, евентуално, могу уступити, отуђити или позајмити материјале. С обзиром на овакву ситуацију, потребна финансијска средства Музеја морала би бити увек обезбеђена.

После неколико мањих напомена у вези са појединим деловима текста концепције, и сугестије да наслов овог документа гласи: Историјски музеј Србије (задаци, тематика, материјал и организација), усвојен је предлог концепције Музеја.

3.

Управник Музеја обавестио је Савет да је Скупштина општине Стари град, својом одлуком 02 — бр. 37860/65 од 23. III 1966, дала сагласност на Предлог статута Историјског музеја Србије. Управник предлаже да се усвоји Статут.

Савет Музеја усвојио је Статут Историјског музеја Србије.

4.

Управник Музеја обавештава Савет да је Просветно-културно веће Србије, на својој седници од 28. априла ове године, дало сагласност на предлог о припајању Музеја првог српског устанка Историјском музеју Србије. Управник је том приликом информисао Веће о мотивима и значају овог акта радних организација ових двеју установа. Са овим треба још да се сагласи Републичко веће.

5.

Управник Музеја обавештава Савет да Фонд за финансирање културних делатности није још одобрио средства Музеја, што и даље онемогућава његову нормалну делатност. Првобитни предлог финансијског плана Музеја од 75 милиона старих динара смањен је на 55 милиона. Секретаријат за културу предложио је, међутим, 28 милиона старих динара, али Фонд ни то није усвојио, него је образовао комисију да испита програм рада Музеја у 1966. години и предложи средства. Комисија је предложила 45 милиона.

Ова ситуација са финансијским средствима онемогућава и рад на започетим припремама за изложбу о пољопривреди у Србији.

6.

Љиљана Мишковић обавештава Савет да се у погледу припрема за изложбу о пољопривреди знатно учинило у ангажовању сарадника на изради концепције изложбе. Одржано је више састанака са спољним сарадницима и утврђени су рокови за елаборате које они треба да припреме.

7.

Савет је именовао Конкурсну комисију (Едиб Хасанагић, Љиљана Мишковић и Радмила Михаиловић) и Комисију за пријем музејског материјала, инвентара и финансијско-благајничког пословања Музеја првог српског устанка.

Конкурс за раднике Музеја расписаће се када буду одобрена финансијска средства за ову годину, а пријем Музеја првог српског устанка треба обавити у току јуна ове године.

Савет је одлучио да се, поводом укидања повластице К-15, службеницима Музеја исплати накнада за путне трошкове у вези са годишњим одмором.

Записничар,
Љ. Мишковић, с.р.

Историјски музеј Србије

ЗАДАЦИ, ТЕМАТИКА, МАТЕРИЈАЛ И ОРГАНИЗАЦИЈА

I. ЗАДАЦИ МУЗЕЈА

Историјски музеј Србије има задатак да прикуља, евидентира, чува, сређује, проучава и излаже материјал који илуструје историју српског народа као и народности са којима српски народ у новије време чини друштвено-политичку заједницу.

Као културна и научна установа, Историјски музеј Србије има специфичне задатке и посебно место међу установама које проучавају прошлост нашег народа. Његово интересовање окренуто је према народној историји у целини и у хронолошком, и у територијалном, и у тематском погледу. У том смислу Музеј ће не само организовати и обезбеђивати услове за коришћење музејског материјала, него и организовати, у оквиру својих задатака, научна испитивања која имају значаја за историју СР Србије и објављивати резултате тих испитивања. Као популаризатор историје у широким масама, Музеј треба да има функцију важног посредника између науке и јавности.

Приказујући народну историју од досељења Словена на Балканско полуострво па све до нашег времена, Историјски музеј ће, по природи ствари, тежиште ставити на раздобља са сложенијим економским, друштвеним, културним и политичким процесима. То су, истовремено, и раздобља богатија очуваним материјалом, која се дају страније сагледати. У средишту интересовања Музеја треба да буде територија СР Србије, али када се укаже потреба за целокупним сагледавањем и приказом друштвеног и културног развитка Срба, прелазиле се овај територијални оквир.

У тематском погледу Музеј треба да обухвати све важне процесе у развитку народа. Он мора тежити за сагледавањем и приказивањем јединственог исто-

ријског процеса, тако да се његови поједини аспекти (привреда, друштво, култура) проучавају и приказују у органској повезаности и узајамној условљености. Музеј треба да обрати посебну пажњу раздобљима и периодима друштвених борби и борби за национално ослобођење, снагама које су тежиле напретку, посебно радничкој класи и њеним политичким организацијама и борбама.

Унутрашња организација и рад Музеја треба да буду у складу са периодизацијом српске историје.

II. ТЕМАТИКА МУЗЕЈА

1. Средњи век

Средњовековни период треба да буде приказан у Историјском музеју, јер има велики значај за образовање српског народа, а у њему се и изграђивала и развијала српска феудална држава, на коју се ослања читава политичка традиција Срба у турском периоду и током ослободилачких борби у XIX веку.

Хронолошки, овај период Музеја обухвата време од досељења Словена (почетак VII века) — не занемарујући при томе земљиште и тековине античке цивилизације које су Словени затекли на тлу Балканског полуострва — па до пада средњовековне српске државе под турску власт (1459).

Територијално, приказивање би се могло држати политичких граница српске феудалне државе, односно области феудалних господара у појединим моментима.

Посебну пажњу треба обратити овој тематици:

Касноантички Балкан и његова дивизација;

Провале словенских племена и њихово насељавање;

Словени према староседеоцима и остацима касноантичке цивилизације;

Најраније политичке организације код Срба, њихове борбе против Византије и бугарске државе. Покрштавање Срба, односи према византијским градовима. Најстарији црквени споменици:

Српска држава Стефана Немање и његових наследника. Ширење државне територије до смрти цара Стефана Душана. Распадање српске државе на области феудалних господара. Борба са Турцима, сужавање српске територије, пад под Турке;

Феудална привреда у Србији. Аграрна привреда, производне снаге и аграрна техника. Властелинство, обавезе сељака, работе, дажбине. Градска привреда; рударство, занати, трговина;

Развој феудалног друштва у Србији, зависно сељаштво. Власи, властела, становници градова, странци;

Уређење: локалне власти и централна власт, војска, дворска служба, канцеларија. Специфичности у уређењу за време царства и у време деспота. Правни споменици;

Црквена организација, свештенство и монаштво, јерархија. Црквена седишта, манастири;

Писменост: књиге, писма, повеље. Градитељство, сликарство, вајарство;

Материјална култура: насеља, грађевине, покућство, посуђе, ношња, накит.

2. Период стране власти

Ово раздобље српске историје имаће значајно место у тематици Музеја јер су се у њему одиграли процеси који су у највећој мери одредили дошњији развој српског народа.

Овај период почиње турским освајањима Србије средином XV века, а може се завршити почетком ослободилачке борбе 1804. године, иако тиме не престаје страна власт над свим Србима нити територијама које су они наста-

њивали. Услед великих померања и миграција српског становништва, у овом периоду се мора проширити и територијални оквир, пре свега на области Угарске, Хрватске и Далмације у које су се населили Срби.

Посебну пажњу у овом периоду треба посветити следећој тематици:

Турска власт: право, административни систем, турски феудализам — тимарски систем;

Положај српског народа: статус раје, елементи самоуправе, остаци средњовековног права, повластице појединих група;

Црква и њено деловање под турском влашћу. Пећка патријаршија, њена организација и простирање. Улога у одржавању јединства. Улога цркве у културном животу;

Привредни развој: аграрна привреда, занатство, трговина;

Миграције: кретање српског становништва уочи турског освајања, напуштање турске територије, турске колонизационе мере и етничке промене, територије које су Срби населили; сеобе Срба од краја XVII века;

Ратови хришћанских сила преко Турске, борба против турске власти: Срби у граничном систему Угарске краљевине и Хабзбуршке царевине, устанци и буне против турске власти. Хајдуци и ускоци;

Патријархална култура. Остаци средњовековне културе. Просвета и школе. Писменост и штампарије. Исламска култура.

У овај период улази и веома значајан развој Срба у Угарској, значајан због настајања српског грађанства и преузимања тековина европске цивилизације. Нарочиту пажњу Музеј треба да посвети културној еволуцији, јачању улоге световног елемента и борби за очување народности.

Посебну пажњу треба посветити овој тематици:

Колонизација Јужне Угарске:

Политички живот: борба за привилегије, положај Карловачке митрополије као носиоца правно-политичког статуса регулисаног привилегијама, црквено-народни сабори, реформе Марије Терезије и Јосифа II, положај Срба у Војној граници;

Културна обнова: културни развитак српског народа после Велике сеобе, развој писмености и школства, почеци барокне уметности и световне књижевности, делатност Доситеја Обрадовића и њен утицај;

Друштвено раслојавање: слободни сељаци, кметови и граничари, појава племства и његово однарођавање, друштвени положај свештенства, појава и јачање трговачког слоја;

Учешће Срба у аустријској војсци у европским ратовима тога времена;

Северна Србија под аустријском влашћу 1718—1739. године.

3. Период 1804—1918.

Услед необично снажне динамике историјских кретања у овом периоду постоји неколико подручја која треба посебно истаћи као најмаркантније развојне линије тога раздобља. Ту би најпре дошли они елементи који репрезентују националноослободилачку борбу, а нарочито национално-револуционарни моменти — устанци, буне, рад национално-револуционарних организација итд., затим елементи друштвеног развоја, нарочито класно диференцирање са свима његовим пропратним појавама, као што су афирмација владајуће класе, разни видови експлоатације, појава класног отпора, појава социјалистичких идеја и развој радничке класе.

Као посебно карактеристичан домен развоја за ово раздобље треба шире приказати и процес просвећивања и образовања, преображај земље од патријархалне сељачке самородне цивили-

зације уочи устанка у модерну европску државу и културну заједницу.

И у овом периоду ће се пратити развитак и борба Срба који су остали под туђом влашћу.

Посебну пажњу треба посветити овој тематици:

Националноослободилачка борба народа Србије: устанци и ратови, национално-револуционарни рад владе и појединих организација у неослобођеним крајевима;

Изграђивање државе и њен унутрашњи развој: развој уставног живота и државног апарата;

Развој државности: територијалне промене, дипломатски преговори и уговори, односи са другим државама;

Развој политичких странака и струја и њихових идеологија: делатност политичких странака и струја и њихових првака, главни моменти из развоја њихових идеологија;

Друштво: класно диференцирање, афирмација владајућих слојева — формирање модерне буржоазије, социјални и материјални положај осталих друштвених слојева — појава и јачање радничке класе;

Становништво и насеља: типови сеоских и градских насеља, типови приватних и јавних зграда, разна урбанистичка решења, комунални уређаји и средства;

Привредни развој: пољопривреда, занатство, трговина, саобраћај, продирање машинске технике и настајање индустрије;

Култура: развој школства и образовања; књижевност и уметност, појава културних и научних институција, књига и часописа.

Материјална култура и материјални услови живота: примање европских навика, становање, намештај, разни прибори и средства са домена свакодневног живота; забавни живот — на селу и у граду — приредбе, разне друштвене игре и други видови културно-забавног живота.

Територија Војводине 1790—1914: даљи развој капиталистичке економике и грађанске класе; положај сељака до укидања феудализма и касније; развој градова и сеоских насеља и услова свакодневног живота у граду и на селу; полет грађанске културе; 1848. година; појава грађанских политичких струја и њихова борба; јачање индустрије и развој радничке класе; појава радничког покрета.

4. Период 1918—1941.

У периоду 1918—1941. тешко је одредити оквир кога ће се Музеј држати због строго централистичког карактера капиталистичке Југославије, нарочито после административно-политичке поделе на бановине 1929. године. Овом поделом свесно су игнорисане етничке границе, које су се дотле још на одређени начин манифестовале кроз управна подручја покрајина, области и жупанија. Стога, приказивање Србије нужно претпоставља и пружање основних података, музеолошким средствима изражавања, о Југославији у целини.

За политички и државни развој капиталистичке Југославије као заједничке државе, битни су национални и класни односи као и степен њене независности и улога у међудржавним односима. Њен општи привредни развитак садржао је у себи колико елементе једне модерне привреде и економике укључене у светско тржиште, толико и елементе старога, чак феудалнога. Због зависности од странага капитала и због слабо развијене индустрије (нарочито у појединим крајевима), привреда је углавном занатска и аграрна, а национални доходак мали. Економска неразвијеност, неповољна структура привреде, ниска продуктивност и низак доходак становништва условљавају и уске материјалне оквире за развој опште и личне потрошње, и рефлектују се особено на стандард становништва, на развој просвете, културе

и здравља, на класне и социјалне односе уопште.

Међутим, привредне и друштвене прилике биле су ипак различите у појединим крајевима капиталистичке Југославије, па и оним деловима који данас чине СР Србију, на шта су утицали пре свега државна политика и општи степен привредног и културног развитака југословенских области. Те разлике су биле значајне за доцнији развој Србије.

Посебну пажњу треба посветити овој тематици:

Државни и политички развитак: стварање Југославије 1918, њено друштвено уређење, Видовдански и Октобарски устав, жупаније, бановине; изградња апарата власти и политичких установа (општине, скупштине, сенат и др.).

Буржоаске политичке странке (Радикална странка, Демократска странка, Југословенска национална странка, Југословенска радикална заједница, Удружена опозиција, профашистичке организације и др.). Улога и делатност цркве.

Партије радничког покрета: Комунистичка партија Југославије, организација и делатност у Србији; Независна радничка партија Југославије, Странка радног народа, Савез комунистичке омладине; КПЈ у Србији и њен однос према буржоаским партијама. Народни фронт у Србији. Револуционарне политичко-економске организације и њихова делатност. Реформистичке радничке партије, реформистички и државни синдикати.

Политичка и друштвена збивања: одједи Октобарске револуције, зборови, манифестације, парламентарни и општински избори, шестојануарска диктатура, акције против фашизма и рата, 25. и 27. март 1941, априлски рат, капитулација југословенске војске и др.

Друштвене организације и њихова делатност. Друштвена структура и друштвени развитак; становништво: његов састав и демографска кретања. Поло-

жај националности и међунационални односи.

Социјална структура: пољопривредници, занатски радници, индустријски радници, интелигенција, буржоазија.

Економски и социјални положај радничке класе. Социјално старање и социјалне установе. Животни стандард.

Насаља, урбанистичка решења, комунални уређаји.

Стање и развој привреде:

а) Пољопривреда — структура земљопоседа, феудални и капиталистички односи, аграрна реформа, економска криза 1929—1932, сељачки дугови, пауперизација, задругарство, доходак од пољопривреде, однос, број и стандард пољопривредних произвођача.

б) Индустрија и рударство — гране индустрије, структура предузећа, сировинска и енергетска база, обим и асортиман производње, радна снага и наднице, инвестиције, учешће страног капитала, учешће у националном дохотку.

в) Занатство — структура, занатско законодавство, организације занатлија, положај занатских радника.

г) Трговина и финансије — структура, страни капитал у банкарству.

д) Друге привредне гране и делатности.

Просвета: школски систем, бројност школа, народно просвећивање; степен просвећености становништва према националном и социјалном саставу и полу, положај и друштвено-политичка активност просветних радника.

Култура и уметност: народни универзитети и библиотеке, позоришта, музеји, архиви, филмови, књиге, часописи, листови и радио; књижевност, ликовне уметности и друге гране уметности. Развој научне и техничке мисли.

5. Период ослободилачког рата и развој социјалистичке Југославије

Овај период наше историје треба да буде постављен тако да садашњим и будућим генерацијама покаже да се ус-

пон и преображај наше земље у послератним деценијама темељи на борбама и жртвама народноослободилачког рата и револуције. Овај период треба да буде веома подробно разрађен због тога што СР Србија нема свој музеј револуције и што Историјски музеј Србије треба да има његову функцију. Природни оквир и овде треба да буде Србија, али ће се пратити збивања у читавој Југославији и обраћати нарочита пажња јединицама и кадровима из целе Србије без обзира на то где делују. Историјски музеј Србије у свом приказу народноослободилачког рата треба да, поред историје војних дејстава у најужем смислу, посвети пажњу и свим облицима илегалне борбе и отпора, изграђивању власти, пропагандном и просветном раду и сл. Треба да дођу до израза специфичности облика борбе у појединим крајевима Србије.

Исто тако период рата и раздобље социјалистичке изградње треба да буду комплексно приказани. Богатство материјала и ширина тематике треба да буду организовани помоћу извесних општих линија које ће истаћи битне и крупне појаве у социјалистичком преображају Србије.

Посебно треба водити рачуна о следећим темама:

а) *Окупација Југославије* и њена подела, политика окупатора према појединим нацијама и областима, организација окупаторских власти.

Оружане снаге окупатора (Немача, Италијана, Бугара и Мађара) и њихових сарадника (четника, српске државне страже, српских добровољачких корпуса, балиста, усташа и др.).

Устанак народа Југославије. Устанак у Србији, Војводини, Косову и Метохији и Санџаку.

Организација партизанских одреда и јединица народноослободилачке војске Југославије.

Борбе и ратне операције на територији Србије, Војводине, Косова, Метохије и Санџака. Српске јединице у дру-

гим крајевима Југославије. Сарадња са ослободилачким покретима других земаља и помоћ тим покретима.

Окупаторски систем терора и експлоатације: прогони, стрељања, логори, спаљивање насеља, денационализација, систем пропаганде.

Комунистичка партија Југославије у народноослободилачкој борби. Покрајински комитет у Србији, Војводини, Косову и Метохији и Санџаку — руководећа снага у устанку; делатност.

Органи народне власти. Главни народноослободилачки одбор Србије. Заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије, Антифашистичког већа народног ослобођења Санџака, Покрајинског народноослободилачког одбора Војводине, Обласног народноослободилачког одбора Косова и Метохије, Антифашистичке скупштине народног ослобођења Србије.

Буржоаска класа и буржоаске партије под окупацијом (сарадња са окупатором, политика чекања, краљ и влада у емиграцији). Улога цркве.

Привредне и социјалне прилике за време рата.

Просвета и култура.

Ослобођење земље.

6) Социјалистичка Федеративна Република Југославија — друштвено и политичко уређење; друштвено-економске основе политичког уређења, друштвено самоуправљање, комунални систем, друштвено-политичке организације, федерализам, положај и права грађана, начела државне организације.

Социјалистичка република Србија у социјалистичкој Југославији — организација (Скупштина и њени органи; органи аутономних јединица; органи области, округа, среза, општине; судови и др.).

Развитак социјалистичке демократије. Међунационални односи.

Политички живот: политичке и економско-друштвене организације — улога и делатност Савеза комуниста и Со-

цијалистичког савеза, Савеза синдиката, Савез омладине и других.

Становништво: домаћинства, основна структура, лични доходак и лична потрошња, становање, социјално осигурање.

Привреда: структура и општи развој (гране привреде, национализација средстава за производњу, аграрна реформа, принципи социјалистичке демократије, однос између друштвеног и приватног сектора и др.). Инвестиције, друштвени производи и национални доходак, регионални развој.

Структура и развој појединих грана привреде: пољопривреда (ратарство, сточарство, воћарство, шумарство), индустрија и рударство, занатство, грађевинарство, саобраћај, трговина, туризам и угоститељство, финансије. Друштвени односи.

Просвета и култура: школе, научни институти, народни универзитети, библиотеке, музеји, архиви, радио-станице, телевизија, позоришта, филм, књиге, листови, часописи, организације за физичку културу.

Здравство и социјална заштита.

Правосуђе.

III. МАТЕРИЈАЛ МУЗЕЈА

Богата и широка тематика Музеја намеће крупне задатке у сакупљању материјала. Сакупљање материјала ће од самог почетка бити једна од најважнијих делатности Историјског музеја. Сакупљачки рад не треба да зависи само од поставке сталне изложбе Музеја и потреба које намеће њена реализација, већ од тематике Музеја, од процене шта све може бити значајно за илустрацију историје. То значи да треба рачунати и са материјалом који ће ретко бити изложен, или можда уопште неће бити изложен, али треба да буде сачуван од пропадања, проучаван, употребљаван за илустрацију књига и сл.

Веома су различити путеви и начини којима ће Музеј долазити до материјала:

од самосталног откривања путем археолошких ископавања до откупа и примања поклона. Из неких периода српске историје (средњм век, период стране власти) материјал ће се врло тешко прибављати, због тога што је веома мало остало и што је низ установа већ деценијама сакупљао оно што се налазило и појављивало. Веома је мала вероватноћа, на пример, да се у рукама приватних лица налази средњовековни материјал, до кога би се могло доћи откупом. Због тога ће бити потребно да се Музеј укључи у археолошка ископавања, сам или у заједници са другим музејским и научним установама.

Средњовековни период толико је сиромашан материјалом да је буквално сваки очувани предмет историјски значајан и интересантан и заслужује да буде прибављен и чуван у Музеју. Посебно би требало обратити пажњу следећим врстама материјала: оруђа и алат, оружје и делови ратничке спреме; предмети свакодневног живота: посуђе, намештај, одећа и текстил, накит. Документи најразличитијих врста, печати, хералдички и државно-симболички знаци, новац. Књиге, рукописи, илустрације, иконе, фреске, при чему се више мора водити рачуна о илустративним могућностима него о уметничкој вредности. (Фреске могу приказати ликове владара, ношњу, оружје и оруђе, детаље из привређивања и свакодневног живота). Пластика.

Поред оригиналног материјала, Музеј ће морати да се стара и о изради разних врста копија, реплика и макета, ради коришћења објеката које неће моћи да прибави или који се не дају у оригиналу излагати. Треба имати у виду копије фресака, фото-копије докумената и рукописа, одливе печата и пластике, макете црква и градова. Посебно ће се морати израђивати историјске карте.

За период стране власти важи у великој мери оно што је речено за средњм век. Можда је материјал, нпр. за XVI век, још оскуднији зато што се

локалитетима овога периода не ископавају, па материјал ретко придолази тим путем. Поред врста материјала које су набројане када је било речи о средњовековном периоду, овде треба додати као нове и значајније материјале — предмете из свакодневног живота патријархалног друштва. Ова врста материјала добрим делом поклапа се са оним што се назива етнографским материјалом, те би хронолошко одређивање играло значајну улогу. Исто важи и за ношњу, вез и др. Важан материјал у овом периоду представљају слике, гравире и географске карте. Сав тај материјал има илустративну вредност, мада најчешће настаје изван наших области. Већа пажња мораће да се обрати оружју и ратничкој опреми, униформама, музичким инструментима.

Из живота Срба у Угарској сачувано је сразмерно више материјала и он обухвата углавном врсте које су већ раније наведене. Овде треба посебно поменути производна средства, због новог начина привређивања у пољопривреди и занатству, продирања нових облика итд. Далеко боље него раније моћи ће да се сакупља материјал који илуструје културно стање и просветну делатност, у већој мери се јављају књиге, часописи, уџбеници. Треба обратити пажњу документима појединаца: пословним књигама, дневницима и сл. Многбројне су врсте ликовног материјала (слике, гравире, илустрације у књигама, литографије и сл.). Разумљиво је да за овај период остају потребе за копијама и макетама само у мањем броју случајева.

За XIX век и времена која су нам блиска мора се вршити селекција у материјалу који ће се сакупљати. Критеријуми те селекције биће утолико строжи уколико се ближимо нашем времену и уколико је више материјала.

Предмети свакодневног живота, оруђа и сл. интересантни су само до јаве модерних индустријских производа. При томе ће бити потребно обратити пажњу повлачењу и ишчезавању старих

и појави нових облика. Како у Србији нема посебног техничког музеја, требало би сакупљати најраније примерке машина и прибора. За последње деценије XIX века и за XX век треба предмете свакодневног живота везати за истакнуте, историјски значајне појединце. Ту треба спајати меморијални карактер таквих предмета са њиховим општим илустративним могућностима. Уз ликовни материјал који је раније наведен и који ће се и у овом периоду сакупљати као илустративни материјал — на пример, портрети истакнутих појединаца или историјске композиције, слике грађевина, градова и др., а не сви споменици сликарства једног периода — сакупљаће се фотографије, при чему ће се примењивати врло широк критеријум. Музеј ће водити и евиденцију о свим важнијим збиркама фотографија у другим установама. Слично треба поступати са књигама објављених фотографија. Писаног материјала у овим временима има у изобиљу, тако да се појављује проблем разграничења компетенција према библиотекама и архивима. Музеј се, свакако, мора старати о картијама историјских личности, о појединачним документима, који у архиву не добијају право место. Међу књигама и новинама Музеј ће се интересовати пре свега за оне које су богате оригиналним илустративним материјалом.

С обзиром на слабу очуваност материјала и велико интересовање, треба обратити пажњу веома разноликом материјалу који се односи на народно-ослободилачки рат. Не само оружје, трофеји, документи и сл. већ и предмети истакнутих појединаца, објекти везани за значајније догађаје, материјал из илегалног рада и живота, личне ствари жртава и др. У сакупљању овог материјала Музеј се јавља сразмерно касно, кад су друге установе већ обавиле значајан сакупљачки рад, тако да мора рачунати са знатним тешкоћама.

Новији периоди доносе нове врсте документарног материјала: докумен-

тарне филмове, плоче, магнетфонске траке. Такав материјал треба сакупљати уколико се односи на значајна збивања.

Све се ово односи и на материјал из периода социјализма.

Овде, као и у неким ранијим периодима, Музеј се неће задовољити само тиме да сакупља оно што се још може наћи, него ће морати да успостави евиденцију о томе шта је све од материјала који је за њега интересантан сакупљено у другим музејима и научним установама.

Музеј ће, исто тако, морати да својим интерним плановима разради критеријуме по којима ће одабирати и прибављати предмете и материјал из периода у којима их има у изобиљу и како ће избећи паралелно деловање на пословима које већ раде друге установе.

IV. ОРГАНИЗАЦИЈА МУЗЕЈА

У вршењу својих основних задатака, Музеј ће:

а) организовати стално и систематско прикупљање и сређивање музејског материјала, његово чување и заштиту, и водити о томе документацију;

б) истраживати и обрађивати појаве и процесе који ће се као историјске теме приказивати, и у том циљу водити научну документацију грађе;

в) организовати сталне и повремене изложбе, покретне дидактичке изложбе и предавања, користећи сва савремена средства пропаганде (разгледнице, плакате, водиче, проспекте, каталоге, мале монографије, дијапозитиве, филмове, магнетофонске снимке и др.);

г) објављивати сталне и повремене публикације посвећене изложбама и другим видовима делатности Музеја и његових сарадника (каталози збирки и изложби, монографије, зборници радова);

д) сарађивати са установама, предузећима и другим организацијама ради остваривања ових задатака.

Овакви задаци Музеја претпостављају одговарајућу организацију рада и одговарајућа финансијска средства.

Рад Музеја организоваће се кроз ова одељења: Одељење средњовековне историје; Одељење новије историје; Одељење најновије историје; Одељење за документацију; Техничко одељење; Одељење за пропаганду и просвету; и Секретаријат.

У оквиру научно-стручних одељења могу се организовати секције према појединим областима историје (за привреду, за просвету и др.).

Одељење за документацију прикупљаће и сређиваће грађу и музејски материјал и водиће евиденцију о грађи и материјалу којима располажу и друге установе и организације, као и поједини грађани. У том смислу одељење ће организовати мрежу сарадника за проналажење и откуп грађе и материјала и сарађивати са музејима, архивима, библиографским институтима и другим установама и организацијама.

Ово одељење бавиће се: евиденцијом фондова и збирки, прикупљањем грађе и материјала, организовањем фонотеке, филмотеке, хемеротеке, научном документацијом и библиографијом, набавком литературе за библиотеку.

Одељење за пропаганду и просвету има задатак да делатност Музеја приближи народу, нарочито омладини, упознавањем са изложбама и организовањем посебних покретних изложби, сарадњом са просветним и културним институцијама, предузећима и друштвеним организацијама, штампањем пропаганд-

ног материјала (као што су разгледнице, плакати, информативни листићи, брошуре и др.), организовањем предавања, филмских представа и сличних приредаба.

Техничко одељење бавиће се пословима рестаурације и конзервације музејског материјала и у своме саставу имаће фото-лабораторију.

С обзиром на ширину делатности Историјског музеја Србије, за обављање свих ових задатака треба обезбедити квалификован кадар сталних и спољних сарадника. То значи да за рад стручних одељења и центара треба предвидети потребан број кустоса који би се посветили појединим историјским епохама и областима (средњи век, нови век, XX век, археологија, етнологија, социологија, историја: уметности, књижевности, науке, просвете, привреде), затим архивиста, библиотекара и других. Поред тога, Музеј ће организовати и користити сарадњу научних и стручних радника других установа и организација.

Формирање Историјског музеја Србије представља стално и систематско прикупљање материјала и упознавање музејског материјала других установа и организација ради откупа, размене и позајмљивања. Стога за отварање сталне изложбе треба предвидети више година рада, с тим што би Музеј и пре тога организовао веће или мање тематске изложбе. Овакве изложбе значајне, у ствари, конкретну разраду опште концепције Музеја, организовану акцију сакупљања материјала и практичну могућност стицања искуства у раду.

ДЕЛЕГИРАЊЕ И ИМЕНОВАЊЕ ПРЕДСТАВНИКА ОРГАНИЗАЦИЈА И ДРУШТВЕНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У САВЕТ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

На основу члана 3, става 2, Закона о усклађивању са Уставом прописа о установама које су основали републички органи („Службени гласник СРС“ бр. 15/65), Републичко извршно веће доноси

Одлуку

о одређивању организација које делегирају своје представнике у Савет Историјског музеја Србије и броју представника друштвене заједнице које именује Републичко извршно веће

I

У Савет Историјског музеја Србије делегирају по једног представника, и то:

1. Српска академија наука и уметности,
2. Филозофски факултет у Београду,
3. Друштво музејских радника Србије,
4. Друштво историчара Србије.

II

Републичко извршно веће у Савет Историјског музеја именује пет чланова, представника друштвене заједнице.

III

Организације наведене у тач. I, под 2. и 4. ове одлуке, приликом првог делегирања свог представника у Савет

Историјског музеја Србије, по одредбама ове одлуке, делегираће истог на годину дана.

IV

Ова одлука ступа на снагу наредног дана по објављивању у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије“.

РИВ бр. 666
У Београду,
26. децембра 1966. године
Републичко
извршно веће

Председник,
Драги Стаменковић, с.р.

*

На основу ове одлуке Извршног већа Србије, именоване радне организације одредиле су своје представнике у Савет Музеја, и то:

Српска академија наука и уметности — академика др Милана Бартоша;

Филозофски факултет у Београду — доцента др Владету Тешића;

Друштво музејских радника Србије — управника Народног музеја у Нишу Крсту Борђевића;

Друштво историчара Србије — саветника за историју у Републичком секретаријату за основно образовање Милутина Перовића, магистра историје.

ПРАВИЛА ДРУШТВА ПРИЈАТЕЉА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

I. Име и седиште Друштва

Члан 1.

При Историјском музеју Србије у Београду оснива се друштво под именом Друштво пријатеља Историјског музеја Србије.

Члан 2.

Седиште Друштва је у Београду, а његова делатност распростире се на територији СР Србије.

Члан 3.

Печат Друштва је округло, са натписом: Друштво пријатеља Историјског музеја Србије — Београд.

II. Циљ Друштва

Члан 4.

Циљ Друштва је да помаже Историјском музеју Србије у проучавању, обогаћивању и популаризацији народне историје путем музејских изложби, издавањем публикација, организовањем предавања, развијањем сарадње са школама и другим радним организацијама у циљу ширења културе и образовања, као и да сарађује са музејским и другим установама и организацијама у циљу остваривања општих задатака које заједница поверава музејима.

Члан 5.

Своје задатке Друштво ће остваривати јавно:

а) одржавањем састанака, предавања, саветовања, семинара и културних приредаба у Музеју и ван њега;

б) приређивањем екскурзија и других посета историјских местима у земљи и музејима и изложбама у земљи и иностранству;

в) издавањем разних информација у складу са циљевима Друштва, давањем иницијативе и помоћи Историјском музеју и издавање публикација и информативних средстава за популаризацију народне историје и пропаганду културне делатности Музеја, сарадњом у публикацијама Музеја;

г) обавештавањем Музеја о музејском материјалу и помагањем Музеју да до тога материјала дође откупом, позајмицом или другим начином;

д) давањем иницијативе и помоћи за сарадњу Историјског музеја Србије са осталим музејима и другим културним и научним установама и организацијама у популаризацији и проучавању народне историје;

ђ) давањем мишљења о организацији и делатности музејских установа и организација, помажући на тај начин координацију и развијање њихове културне мисије.

III. Чланови Друштва

Члан 6.

Друштво има редовне и почасне чланове и чланове добротворе.

а) Редовни чланови могу бити сви грађани СФРЈ које интересује проучавање и музејско приказивање народне историје. Редовни чланови могу бити и правна лица.

Редовне чланове прима Извршни одбор Друштва.

б) Почасни чланови постају она лица која су се истакла у раду Друштва или у раду на развијању делатности Музеја.

Избор се врши на скупштинама Друштва, а на предлог Извршног одбора Друштва или групе његових чланова. За избор је потребна двотрећинска већина присутних чланова.

в) Чланови добротвори постају она физичка и правна лица која својим поклоном музејског материјала значајније помогну оснивање и употпуњавање музејских збирки.

Избор чланова добротвора врши се на исти начин као и избор почасних чланова.

Члан 7.

Чланови Друштва имају право:

а) да бирају и да буду бирани у Извршни одбор;

б) да учествују у претресању рада Друштва и његових органа;

в) да учествују у свим приредбама Друштва и Историјског музеја Србије;

г) да уживају повластице и погодности које им Музеј може пружити.

Члан 8.

Чланови Друштва су дужни да раде на остваривању циљева Друштва.

Члан 9.

Права и дужности чланова Друштва могу бити наведени у чланским картама.

Члан 10.

Чланство престаје:

1. давањем оставке;

2. одлуком Скупштине, на писмени предлог Извршног одбора или групе чланова Друштва.

За престанак чланства по ставу 2. овога члана потребна је двотрећинска већина присутних чланова.

IV. Материјална средства Друштва

Члан 11.

Материјална средства Друштва су:

а) помоћ Историјског музеја Србије, радних и друштвених организација;

б) приходи од издања и приредби Друштва.

V. Органи Друштва

Члан 12.

Органи Друштва су: Скупштина, Извршни и Надзорни одбор.

Члан 13.

Скупштину сачињавају сви чланови Друштва. Она је највиши његов орган.

Скупштина доноси, међа или допуњава правила, расправља о раду и материјалном пословању Друштва, врши избор почасних чланова и чланова добротвора, бира Извршни и Надзорни одбор.

Скупштини председава председник Извршног одбора.

Одлуке се доносе простом већином присутних гласова, уколико овим правилима није другачије предвиђено.

Начин гласања утврђује се на самој скупштини.

Редовна скупштина одржава се сваке друге године, у току месеца маја.

Ванредне скупштине сазивају се на захтев Извршног или Надзорног одбора, или најмање једне трећине чланова.

Пленарни састанци одржавају се према потреби.

Извршни одбор заказује редовне или ванредне скупштине и пленарне састанке и предлаже за њих дневни ред.

Члан 14.

Извршни одбор сачињавају: председник, секретар, благајник и шест чланова.

Извршни одбор доноси пословник Друштва, руководи радом Друштва и стара се о извршавању одлука скупштине и пленарних састанака.

Председник Извршног одбора, односно његов заменик, представља Друштво пред радним и друштвеним организацијама и трећим лицима.

Члан 15.

Надзорни одбор врши надзор над целокупним пословима Друштва и о томе подноси писмени извештај на годишњој односно на ванредној скупштини Друштва. Надзорни одбор чине председник и четири члана.

Избор председника и чланова Надзорног одбора врши се на редовној скупштини Друштва.

VI. Опште одредбе

Члан 16.

О престанку рада Друштва решава скупштина. Одлука је пуноважна ако скупштини присуствују најмање три четвртине чланова Друштва.

У случају престанка рада Друштва, његова се имовина предаје Историјском музеју Србије.

Члан 17.

Ова су правила примљена на Оснивачкој скупштини Друштва пријатеља Историјског музеја Србије, одржаној 7. марта 1967. године у Београду, и ступају на снагу када их одобри Секретаријат за унутрашње послове СР Србије.

На овој скупштини изабрани су Извршни и Надзорни одбор Друштва:

Извршни одбор

Председник: Ђирковић др Сима, професор Филозофско-историјског факултета у Београду.

Секретар: Тешкић Ђорђе, кустос Историјског музеја Србије.

Благајник: Рамковић Милена, кустос Историјског музеја Србије.

Чланови: Веселиновић др Рајко, научни саветник Музеја града Београда; Ђерамилац Драгомир, новинар; Милић др Даница, научни саветник Историјског института САНУ; Димитријевић Дана, кустос Народног музеја у Земуну; Величковић Сава, инжењер; Мијушковић др Јованка, асистент Филозофско-историјског факултета у Београду.

Надзорни одбор

Председник: Маринковић Љубинко, потпуковник, кустос Војног музеја ЈА.

Чланови: Шумаревић Светислав, публициста; Жуковић Јован, пензионер.

ИМЕНОВАЊЕ ЧЛАНОВА САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

На основу члана 2, тачке 15, и члана 3, став 2, Закона о усклађивању са Уставом прописа о установама које су основали републички органи („Службени гласник СРС“ бр. 15/65) и тачке II Одлуке о одређивању организација које делегирају своје представнике у Савет Историјског музеја Србије и броју представника друштвене заједнице које именује Републичко извршно веће („Службени гласник СРС“ бр. 1/67), Републичко извршно веће доноси

Решење

о именовану чланова Савета Историјског музеја Србије

I

У Савет Историјског музеја Србије именују се:

1. Велибор Љујић, члан Републичког извршног већа

2. Др Павле Васић, професор Академије за примењену уметност у Београду

3. Др Славко Гавриловић, професор Филозофског факултета у Новом Саду

4. Васа Смајевеић, друштвено-политички радник у Централном комитету СК Србије

5. Др Сима Ђирковић, професор Филозофског факултета у Београду

Члановима Савета под редним бројем 2 и 4 мандат траје годину дана.

II

Решењем у препису известити именоване и Историјски музеј Србије.

РИВ број 31

20. јануара 1967. године
Београд

Секретар

Слободан Урошевић, с.р.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА
СА III СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ,
ОДРЖАНЕ 24. ЈАНУАРА 1967. ГОДИНЕ

Седници су присуствовали чланови Управног одбора: Гојко Лађевић (председник), Сава Андрић, Љиљана Виторовић, Едиб Хасанагић и Радмила Михаиловић, заменик члана Управног одбора Љиљане Мишковић, која је одсутна због болести.

Председник Управног одбора Гојко Лађевић предложио је следећи дневни ред:

1. Извештај о пословању Историјског музеја Србије за 1966. годину.
2. Извештај о извршеном попису код Историјског музеја Србије на дан 31. XII 1966. године.
3. Именовање комисија:
 - а) за пријем набавки, радова и услуга;
 - б) за преглед зграде у Топчидеру.

1.

Пошто су чланови Управног одбора пре седнице добили на разматрање нацрт Извештаја о пословању Историјског музеја Србије у 1966. години, одмах се прешло на дискусију.

После дискусије, Управни одбор је усвојио нацрт Извештаја о пословању Историјског музеја Србије за 1966. годину, с тим да се он допуни предлозима датим на овој седници и као такав презентира Радној заједници Музеја на усвајање.

Управни одбор је размотрио и расподелу дохотка по завршном рачуну за 1966. годину.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА
СА СЕДНИЦЕ РАДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ,
ОДРЖАНЕ 27. ЈАНУАРА 1967. ГОДИНЕ

Дневни ред

1. Избор председника и заменика Радне заједнице.
2. Извештај о пословању Историјског музеја Србије за 1966. год.
3. Извештај о извршеном попису на дан 31. XII 1966. год.
4. Програм рада Историјског музеја Србије у 1967. год.
5. Разно.

На предлог управника Музеја, закључено је да се дневни ред допуни информацијом и допунама програма рада за 1967. год.

Управник је обавестио да је Републички извршно веће у Радну заједницу делегирало нове представнике друштвене заједнице.

1.

За председника Радне заједнице изабран је Петар Милосављевић, а за његовог заменика Милена Рањковић.

2.

Управник Музеја упознао је Радну заједницу са садржајем Извештаја о пословању Историјског музеја Србије за 1966. год., који је уз дневни ред достављен члановима Радне заједнице.

Председник Управног одбора упознао је чланове Радне заједнице са предлогом Управног одбора о расподели дохотка, што је и у писменој форми било достављено члановима Заједнице.

Радна заједница усвојила је без примедба Извештај о пословању и завршни рачун Историјског музеја Србије за 1966. год.

3.

Радна заједница усвојила је без примедаба, а на предлог Управног одбора, Извештај комисије о извршеном попису на дан 31. децембра 1966. год.

4.

После информације управника Музеја о изменама и допунама програма

рада Историјског музеја Србије за 1967. год., Радна заједница усвојила је програм рада.

5.

На седници је донет закључак да се приступи усаглашавању нормативних аката Историјског музеја Србије са законским прописима.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ У 1967. ГОДИНИ

Колектив Историјског музеја Србије ангажовао се у 1967. години на овим основним задацима: 1. на проширењу Изложбе Устанка 1804; 2. на изради и разради концепција и синопсиса тематских изложби; 3. на откупу и организацији откупа музејског материјала; 4. на организацији музејских збирки и инвентарисању музејског материјала; 5. на конзервацији и рестаурацији музејског материјала; 6. на педагошком и пропагандном раду; 7. на издавању Зборника радова Музеја; 8. на оснивању Друштва пријатеља Историјског музеја.

Из ових основних делатности проистичу и друге конкретне активности радника Музеја о којима ће овде бити говора.

Пре него што пређемо на приказ рада у 1967. години, истакли бисмо три основна момента значајна за овај рад. Наиме, Музеј се кадровски потпуније оформио тек почетком ове године, када је добио и нешто веће радне просторије (8 канцеларија). Ова чињеница знатно је утицала на организацију стручног рада. Други моменат, свакако најзначајнији за практичан рад једне установе у формирању, била су врло ограничена финансијска средства. Она су битно утицала на то да се не остваре знатно бољи резултати у погледу откупа музеалија. И треће, за разлику од ранијих година, у којима се, уз откуп материјала, највише радило на теоријској разради основне концепције Музеја и на

концепцији тематске изложбе о пољопривреди, у овој години, после припајања Музеја првог српског устанка ове Музеју, развијала се и шира пропагандна делатност Музеја.

Изложбе

а) *Изложба Устанка 1804.* у Топчидеру. Изложба је тематски проширена на период од 1804. до 1833. године, тј. на време дизања устанка, оружане борбе у току једног и другог устанка и извојевања националне независности Србије. (До 1967. то је била изложба посвећена искључиво времену првог устанка.) Таквом концепцијом изложбе остварен је континуитет једног целовитог историјског процеса који је трајао 30 година и извршене су неопходне допуне у смислу бољег илустровања приказа привредних, политичких и културних прилика тога времена.

То је захтевало и измене неких експоната и друкчија решења осветљавања тих експоната. Измене су биле у томе што су неки оригинални архивски документи успешно замењени ксерографисаним документима. Ово је освежило изложбу, јер су ти документи добрим делом били избледели, а, с друге стране, створена је могућност да се архивски документи, раније позајмљени од појединих установа, врате тим установама. Овом приликом враћени су документи Српској академији наука и уметности,

а у 1968. години то треба учинити и са документима Архива Србије и Музеја града Београда. Рад на проширењу изложбе трајао је од месеца јануара до месеца маја. Међутим, овом приликом могао се само делимично извести план тематског проширења изложбе. Као што је предвиђено Програмом рада Музеја, то ће се до краја учинити у зимском периоду 1968. године, уколико за то буде било финансијских средстава.

Овде треба истаћи проблем позајмљених експоната уопште. Наиме, приликом формирања Музеја првог српског устанка, 1954. године, позајмљени су од разних установа многи експонати. По споразуму са тим установама, неки експонати су уступљени Музеју а неки дати на послугу (Етнографски музеј, Градски музеј, Народни музеј и др.). Међутим, неке од тих установа постављају сада захтев за повраћај позајмљених музеалија, што угрожава фонд експоната, мада се то понегде може учинити већим делом без штете по изложбу (нпр., етнографски материјал, архивски документи и др.), уколико нису у питању уникати. У току године вођени су разговори са манастиром Рачом и епископом у Краљеву да се застала и каса Хаци-Мелентија, једног од устаничких првака, које су власништво манастира, задрже у Музеју. Манастир, међутим, упорно инсистира на томе да му се те ствари врате, па је о томе, као незаконитом поступку, и „Политика“ објавила један напис, не процењујући значај повлачења експоната са једног ширег аспекта — наиме, да ће у једном оваквом музеју бити боље и шире коришћени него у једном забаченом манастиру, у који ретко ко навраћа. Музеј је за ово питање заинтересовао и епископат у Краљеву, па и Патријаршију, али нема изгледа да се оно позитивно реши.

Уз овај рад на проширењу изложбе радило се, напоре, и на пропаганди изложбе, нарочито код школске омладине. У том смислу предузете су ове конкретне мере: 1. штампани су, у тја-

ражу од 10.000 примерака, проспекти на српскохрватском, енглеском, руском и француском језику; 2. израђено је у боји (у сарадњи са „Туристичком штампом“) шест експоната (уметничке слике неких личности и догађаја и зграда Милошевог конака); 3. постављене су четири велике огласне табле на прометним местима (на Калемегдану, на прилазима Београду и у Кошутњаку); 4. штампано је 1.210 примерака шау-картона и плаката (који су постављени у аутобусима и тролејбусима, по школама, по трговинама и туристичким бироима); 5. писмима и посетама изложби успостављен је контакт са свима основним и средњим школама у Београду и писмом обавештен већи број основних и средњих школа у Србији, од којих су неке посетиле изложбу; 6. вестима преко радија и у штампани приказано је проширење изложбе; 7. изложени су неки експонати у витрини на Сајму технике.

Ову сарадњу са школама подржали су педагошки заводи Београда и Републике Србије. Спремност за сарадњу на овом плану показало је и Друштво историчара Србије.

Поводом ове изложбе, и сарадње Музеја са другима уопште, у Музеју је сачињена евиденција свих културних установа (музеја, библиотека, института, архива, завода за заштиту споменика, културно-просветних заједница и др.) и школа.

Резултати ове пропаганде били су видни, мада је у понечему било закашњавања. У току ове године на Изложби је било 23.466 посетилаца, од којих су 11.103 из школе.

Остале активности Музеја у вези са Изложбом односиле су се на конзервацију и смештај материјала, ксерографирање докумената, уређење витрина, постављање светлосних уређаја и поправку крова зграде и напрслих водоводних цеви, увођење грејања на нафту. На овим пословима треба се задржати не само зато што су значили ангажовање колектива Музеја, него што су за Музеј представљали углавном непредвиђене издат-

ке и што указују на неке проблеме које треба радикалније и систематскије решити.

Конзервација материјала обављана је у репараторској радионици која је смештена у једној мањој просторији зграде Конака, али са врло скученим могућностима рада у погледу простора и техничке опреме. Осим тога, извесни предмети су конзервирани у другим установама са специјализованим радионицама, што изискује веће трошкове. Сталну потребу за заштитом предмета на овој изложби намеће то што је зграда влажна. Музеј је конкурисао код Републичког фонда за унапређивање културних делатности за средства од 6.500 нових динара ради боље опреме радионице, али их није добио.

У току ове године извршена је интервенција заштите на 384 предмета, било да је реч о експонатима, било о предметима који се налазе у депоу.

Приликом проширења ове изложбе Музеј се озбиљно користио техничком ксерографисања докумената. Пошто папирнати материјал чини велики део експоната оваквог музеја, то ће ова техника убудуће имати и врло широку примену.

Посебан проблем Изложбе у Топчидеру представља зграда Милошевог конака. На овом споменику културе вршена је 1964. године генерална оправка, али је непотпуно и несолидно изведена. Тако је у 1967. години кров поново почео да прокишњава, електричне инсталације су отказале а грејање електричним радијаторима показало се као некономично и некорисно. И сами посетиоци изложбе стављали су примедбе на слабо загревање и недовољну осветљеност.

И поред тога што за то нису била предвиђена средства, морале су се (из пословног фонда) извршити најнеопходније оправке и електрично грејање заменити грејањем на нафту. Мада је за то утрошено 14.423,39 нових динара, проблем је само делимично решен.

Међутим, најозбиљнији проблем у овој згради представља влага, јер утиче негативно на експонате и отежава загревање просторија. У програму генералне оправке била је предвиђена дренажа, али се, из неких разлога, од тога одустало, што је свакако било погрешно. Стога је у Програму рада Музеја за 1968. годину и предвиђено да се ово сматра једним од приоритетних задатака.

б) *Израда и разрада концепција тематских изложби о пољопривреди и о култури.* У наставку започете активности на разради опште шеме изложбе о пољопривреди и сељаштву у Србији од најранијих времена до данас, у овој години обављени су ови задаци: кустоси Музеја и спољни сарадници довршили су писање елабората о појединим питањима ове теме (22 елабората); уз осталу литературу, кустоси Музеја проучили су и ове елаборате, и на основу тога, а под руководством професора Економског факултета др Николе Вуча, сачињен је идејни пројект изложбе; отпочета је израда синаписа. Овако сачињена концепција изложбе примљена је на седници Редакционог одбора, 25. децембра ове године. (Редакциони одбор, формиран 1966. године, чине: др Никола Вуча, као председник; Марија Јанковић, кустос Историјског музеја Србије, као секретар; као чланови: др Сима Ђирковић, професор Универзитета; др Лазар Трифуновић, управник Народног музеја; Рајко Николић, управник Војвођанског музеја; Е. Хасанагић, управник Историјског музеја Србије и др Мирко Драшкић, кустос Етнографског музеја.)

У изради концепције ове изложбе учествовало је десет кустоса Музеја. Са њима су сарађивали и следећи научни и стручни радници: др Ђорђе Мано-Зиси, виши научни саветник Народног музеја; Даница Димитријевић, кустос Музеја града Београда; Милош Благојевић, асистент Историјског института СР Србије; Душан Синдик, стручни сарадник Историјског института СР Србије.

је; Петар Балабановић, конзерватор Завода за заштиту споменика културе Косова и Метохије, Приштина; др Миленко Филиповић, професор у пензији; др Даница Милић, научни сарадник Историјског института СР Србије; др Лепосава Цвијетић, доцент Економског факултета; др Андрија Раденић, научни сарадник Историјског института СР Србије; др Мирослав Поповић, ванредни професор Економског факултета; др Никола Вучо, професор Економског факултета; др Михаило Радић, асистент Економског факултета; инж. Милун Ивановић, саветник СИБ-а; др Борислав Радвановић, доцент Пољопривредног факултета; др Петар Марковић, ванредни професор Пољопривредног факултета; др Обрен Благојевић, сарадник Института за економику пољопривреде; др Новица Митић, директор дирекције анализа Југословенске пољопривредне банке; Светолик Поповић, директор Института за економику пољопривреде; др Михаило Вучковић, професор Економског факултета; Бора Јовановић, кустос манастира Грачанице.

Упоредо са радом на концепцији, врши се и откуп музеалија. Откуп је вршен према понудама власника материјала, али је у том погледу највише учињено непосредним истраживањем терена. У овој години материјал је откупљиван претежно у селима око Ниша, Бујановца, Марковца, Чачка, Ужица, Чајетине, Бајине Баште, Љубовије, Лознице, Новог Пазара, Тутуца и на Пештеру.

Две екипе кустоса пронашле су и откупиле овом приликом 298 предмета етнолошког, археолошког и историјског материјала (за 8.504 нова динара).

Екипе су се на терену задржале само месец дана (односно 54 радна дана за све чланове екипе), јер Музеј није могао да финансира дужи боравак.

Треба истаћи да је рад ових екипа поново потврдио чињеницу да се по селима, нарочито удаљенијим и заостајлијим, може наћи доста музејског мате-

ријала, али и да материјал тамо брзо нестаје. Екипно истраживање као метод прикупљања рационалније је и због већих могућности избора и много повољнијих цена.

У току ове године обављен је обиман посао на изради концепције изложбе Српска култура кроз векове. За ову изложбу образован је овај Редакциони одбор: професор Универзитета др Миодраг Поповић, као председник; Сава Андрић, кустос Историјског музеја Србије, као секретар; а чланови су: др Миодраг Коларић, кустос Народног музеја; др Љубомир Крнета, члан Просветног савета Извршног већа Србије; Михаило Митровић, архитекта; др Љубиша Глишић, професор Универзитета у пензији; др Војин Милић, професор Универзитета; др Стана Ђурић-Клаји, управник Музиколошког института САНУ; Едиб Хасанагић, управник Историјског музеја Србије и Љиљана Константиновић, кустос Историјског музеја Србије.

Редакциони одбор усвојио је идејни пројект изложбе и консултовао о њему око 80 научних и културних радника. Према основним тематским поглављима, Редакциони одбор је формирао пет посебних група за разраду ове концепције. Групама руководе кустоси Музеја. Рад ових група је у току, и зависиће пре свега од кустоса Музеја да ли ће оне солидно и благовремено извршити своје задатке, тј. обратити поједине теме из концепције и предвидети експонате којима ће се теме илустровати. У ствари, то је претежно рад на снопсису.

Спољни сарадници на овој теми су: др Даница Димитријевић, кустос Музеја града Београда; Борђе Трифуновић, доцент Филолошког факултета; др Сретен Петковић, доцент на Катедри за историју уметности; др Душанка Бојанић, сарадник Историјског института САНУ; Андреја Андрејевић, асистент на Катедри за историју уметности; Светислав Шумаревић, новинар у пензији; Лазар Чурчић, помоћник управника Матице српске; Радослав Ђурић, професор Уни-

верзитета; др Павле Васић, професор Академије за примењене уметности; Рашко Јовановић, кустос Позоришног музеја; др Владета Тешћ, доцент Педагошке академије; др Љубомир Дурковић, научни сарадник Универзитетске библиотеке; Зоран Маневић, архитекта.

Израда и разрада концепција ових изложби омогућила је кустосима Музеја да боље сагледају и упознају сву ширину тема и практичних проблема везаних за реализацију изложбе. То се пре свега односи на бољу оријентацију, односно на сигурнији критеријум у откупу музејског материјала. Затим, то је значило шири додир са литературом, која се морала упознати и прочитати.

Оваквом организацијом рада на концепцијама изложби, Музеј поставља поуздану научну основу за свој рад. На такву организацију, нарочито у погледу ангажовања спољних сарадника, упућује и општа концепција Музеја, односно разnorodност тема којима се он бави.

У овој години започет је рад на постављању меморијалне изложбе о Карађорђу у Карађорђевом конаку у Тополи. Музеј је преузео на себе да, уз помоћ завичајног музеја, сачини и реализује концепцију ове изложбе. У току године припремљен је идејни пројект изложбе.

Почете су, такође, и припреме за изложбу о социјалистичком покрету у Србији на почетку XX века. Припреме су се односиле на израду опште шеме изложбе.

И о једној и о другој изложби говори се детаљније у Програму рада Музеја за 1968. годину.

Питање постављања изложби, односно начина музеолошке презентације експоната, необично је важно и сложено за музеје општеисторијског типа. Сложеност саме тематике упућује и на разnorodност експоната, при чему је зна-

чајно да папирнати материјал — који се по природи ствари у оваквим установама намеће — не засени експонате друге врсте. Такође је значајно одредити меру у односу на број експоната и применити најмодернији начин технике у њиховом излагању. Због свега овога, а и других питања која ће се јављати у постављању предвиђених изложби, у Музеју су током године организоване колективне посете кустоса овим изложбама: Београд у XIX веку, Октобарска револуција, Југословени у Октобру, Катарина Ивановић, Графика М. Бербера. По утврђеном програму, после ових посета требало је и кроз дискусију на стручном већу заједнички размотрити успех презентације ових изложби, ради стицања властитих искустава. То је учињено само за две изложбе, а код осталих изложби остало се на индивидуалним утисцима и закључцима.

2. Музејски материјал

Откуп музејског материјала представља перманентни и основни задатак стручног кадра Музеја. Томе послу поклањали су велику пажњу и у овој години кустоси и Стручно веће. У ствари, на седницама Стручног већа највише се и разматрало ово питање, што је свакако карактеристично и за метод рада установе. Откуп музејског материјала, по некој устаљеној музеолошкој пракси, врши се обично преко комисија. Овде је, међутим, ту улогу преузело Стручно веће, и то из ових разлога: 1. за музеј у формирању прикупљања материјала представља једно од најбитнијих питања рада; 2. дискусија о појединим музејским експонатима омогућује стручном кадру, који је разnorodан по својој стручности, да се упозна са свима областима којима се Музеј бави; то пружа могућност да се финансијска средства, и иначе врло ограничена, најрационалније искористе. Стога је Стручно веће на готово свим својим седницама, а

одржало их је укупно 31, и расправљало о откупу. Оно је чак разматрало и цео административни поступак о откупу да би рад био што правилнији.

У току ове године откупљено је 2.537 музејских предмета (без литературе) за ове збирке: за уметност 111, за нумизматику 488, за етнологију 493, за печате, грбове и макете 5, за географске карте(?), за оружје и војну опрему 103, за археологију 60, за знамења 126, за заставе 15, за рукописе 40, за плакате 5, за фотографије 850, за архивски материјал 366.

Од тога је откупљено на терену 460 предмета, а остало после непосредне понуде у установи. Понуде потичу претежно из Београда. Међутим, број понуђених а неоткупљених предмета је знатно већи.

За откуп музејалија утрошено је 185.048,36 нових динара.

С обзиром на то да је Историјски музеј установа у изградњи, овако скромна средства за стварање фондова експонатна представљају, у ствари, најозбиљнији проблем, јер су она највећа сметња за реализацију концепција појединих изложби, односно за реализацију опште концепције Музеја. Томе треба додати да су та средства одобрена у месецу мају, а накнадно повећана у месецу новембру, што онемогућује систематску набавку. Тако неравномеран и скучен откуп удаљава од Музеја и понуђаче материјала.

Исто се може рећи и за евиденцију музејског материјала у другим музејима и установама, из којих ће се позајмљивати или фотокопирати материјал за изложбе. Зато што није било средстава, Музеј у том погледу готово ништа није могао да учини у овој години.

Да би се откуп систематски обављао, у Музеју је створена евиденција личности и породица код којих би се материјал могао наћи. Међутим, томе послу није поклоњена озбиљна пажња, па је евиденција тек у зачетку и у наредној години треба је друкчије организовати.

У Музеју је планирано да се током године одржи више предавања из појединих грана науке која би стручном кадру у целини помогла у бољем оријентисању у питању откупа. Одржана су, међутим, само три предавања из нумизматике (предавач др Сергије Димитријевић).

3. Збирке

Збирке у Историјском музеју образоване су почетком ове године. О томе које збирке треба да има један овакав историјски музеј било је доста дискусије у Стручном већу Музеја. С обзиром на специфичности саме установе и на искуства неких развијенијих музеја, одлучено је да треба формирати ове збирке: за архивски материјал, за фотографије, за етнологију, за ликовну и примењену уметност, за нумизматику, за археологију, за печате, грбове и макете, за географске карте, за оружје и војну опрему, за знамења и заставе, за рукописе и за плакате.

У збиркама се сада налази следећи број предмета: у збирци за ликовну и примењену уметност 371 (од којих су каталогски обрађени 324); у збирци за нумизматику 484 (303); у збирци за археологију 60 (14); у збирци за етнологију 1.045 (658); у збирци за печате, грбове и макете 44 (44); у збирци за географске карте 127 (127); у збирци за оружје и војну опрему 241 (198); у збирци за знамења и заставе 141 (141); у збирци за рукописе 40 (7); у збирци за плакате 24 (24); у збирци за фотографије 1.302 (194); у збирци за архивски материјал (са ксеро и фото-копијама) 530 (480).

У току ове године инвентарисано је 2.514 предмета, што значи да нису још инвентарисана 1.902 предмета. То су углавном предмети из етнографске збирке и збирке за фотографије. То су и највеће збирке, али нису у целини инвентарисане и због непланског рада на њима.

У непосредној вези са организацијом збирки био је и рад документационог центра. С обзиром на велику разнородност музејских предмета, било је неопходно добро проучити садржај инвентарских књига и картона и устројити их према томе. У документационом центру израђене су (штампане) и воде се ове књиге и ови картони: књига откупљеног музејског материјала, инвентарске књиге збирки, књига евиденције помоћних експоната, књига позајмљених експоната и излазна књига експоната; картони централне картотеке (за инвентарисање предмета) и картони помоћне картотеке (хронолошке, предметне, по личностима и по областима).

Застој у раду на сређивању збирки осетио се и на раду документационог центра.

Поред рада на инвентарисању и класификацији музејских предмета, документациони центар ради и на аналима Музеја — на систематизовању основних докумената који говоре о развоју установе.

Овде треба посебно истаћи рад Стручног већа Музеја. Ово веће је кроз својих тридесетак седница успело да организује и усмери стручни рад и да се до детаља ангажује у свима битним питањима тога рада. То је необично значајно за кустосе који су први пут дошли у додир са музејским радом, а посебно за координацију рада појединих струка на општој тематици једног комплексног музеја. Стручно веће је разматрало на својим седницама не само поједина конкретна питања (на пример, питање откупа) него и питања програма стручног рада, разраде тога програма и његовог извршавања, решавајући питања и проблеме, односно дајући предлоге за њихово решење. Уносећи се тако у задатак Музеја, Стручно веће је општи програм рада обогатило и многим конкретним идејама и сугестијама за ње-

гову реализацију. Међутим, није било увек и довољно индивидуалног планског и систематског рада да се те идеје и остваре у потпуности, уколико понекад нису биле превиђене и стварне могућности.

4. Конзервација музејског материјала

О конзервацији било је речи код Изложбе Устанка 1804. Томе треба додати да је она вршена не само на неким експонатима те изложбе него и на материјалу који је откупљиван. Велики део овог материјала био је врло запуштен, и неопходна је била брза интервенција. Музеј је то унеколико чинио у препараторској радионици и повременим ангажовањем једног спољног сарадника-конзерватора. На тај начин вршена је конзервација и реставрација на 384 предмета, што је врло мало у односу на број откупљених предмета. Да би се музејски материјал колико-толико заштитио, нарочито од преношења заразе са предмета који тек улазе у депо, у Конаку је у два маха вршена дезинфекција.

Оваква ситуација указује на озбиљност и значај питања конзервације. Стога је у Програму рада за 1968. годину поновљен захтев Републичком фонду за унапређивање културних делатности да се у овој години одобре средства за бољу техничку опрему препараторске радионице и за ангажовање још једног сталног препаратора. Такође је необично хитно да се правилно реши питање депоа за музејски материјал, као што је предвиђено и предложено у Програму рада за 1968. годину.

5. Издавање Зборника Историјског музеја Србије

Издавањем пете свеске Зборника Музеј, у ствари, наставља са издавањем Зборника Музеја првог српског устанка, с тим што је тематика нешто проширена.

У овој години предузете су извесне мере да се повећа број претплатника и успостави већа размена са сродним часописима у земљи и иностранству. За сада, у размену се шаље 40 примерака, а претплата се врло слабо реализује, јер је раније, у ствари, није ни било. Због тога се у залихама још увек налази велики број примерака (од 1. свеске 550, од 2. свеске 500, од 3. и 4. свеске 430), мада је тај број у току године прилично смањен продајом на изложби (290 прим.) и преко активизитера (330 прим.). У сваком случају, поставља се питање тиража часописа, који је до сада износио 1.000 примерака.

Републички фонд за унапређивање културних делатности обезбедио је за ову свеску средства од 30.000 нових динара.

6. Друштво пријатеља Историјског музеја Србије

Друштво је основано у марту ове године, са основним задатком да помогне Музеју у његовој делатности. За председника Извршног одбора изабран је др Сима Ђирковић, професор Универзитета, а за секретара и благајника Ђорђе Тешић и Милена Рашковић, кустоси Историјског музеја Србије. Друштво је штампало своја правила и чланске карте, а о својим плановима рада обавестило је, једним писмом, многе културне и просветне установе. И то је била сва активност Друштва у току ове године. Та активност могла је свакако бити већа да се Историјски музеј, преко чланова свога колектива у Извршном одбору, озбиљније на томе ангажовао.

7. Кадар

У Музеју ради од марта 1967. године 11 кустоса ових струка: историја 4, историја уметности 3, археологија 2, етнологија 1, историја књижевности 1. Од месеца новембра хонорарно је ангажован и кустос-педагог. Два кустоса (ис-

торичар уметности и археолог) раде у документационом центру. Пет кустоса су приправници, три су и раније радили у музејима, а остали у другим културним установама.

Распоред рада кустоса одређен је концепцијом Музеја: археологија (1 кустос), историја феудализма и стране власти (кустос-историчар и кустос-историчар уметности), историја Устанка 1804 (кустос-историчар и кустос-историчар уметности), савремена историја (два кустоса-историчара и један историчар уметности, који ради и на XIX веку). Међутим, распоред по збиркама — због њихове специфичности — није могао бити адекватан оваквој периодизацији.

Рад у овој години показао је да је број кустоса недовољан и да се сада осећа нарочита потреба за два историчара — историчарем-познаваоцем турског језика и историчарем за XIX век, и једним кустосом-социологом (правником), који би се бавио и изградњом организације власти и државе. О томе је у Програму рада за 1968. годину дато детаљније образложење.

За већину кустоса рад у Музеју био је нов, па му се требало прилагодити. То је значило имати више времена и за упознавање тематике, која је много обимнија и разноврснија него што је то ужа струка појединих кустоса. Поред тога, звање кустоса захтева и познавање извесних техничких и административних послова (откуп, изложба и др.), па је било потребно извесно време да се и то савлада. Због тога, а понекад и због недовољно планског рада на појединим задацима, било је заостајања у неким конкретним пословима. Тако, неблагоприятне примедбе на елаборате спољних сарадника отежале су касније рад на дефинитивном тексту појединих изложби, а несхватање значаја благовременог инвентарисања музејских предмета довело је до застоја у сређивању неких збирки. Мада су конкретни планови рада били и многобројни и разноврсни, а с обзиром на извесне специфичности и

сасвим нови, рационалнијим коришћењем радног времена они су могли бити реализовани. То се показало у последњим месецима године, у којима се видно осетила већа ефикасност рада.

Док је у току године у стручним пословима било и неких неоправданих застоја, треба истаћи да су у секретаријату установе, у библиотеци и у економату послови врло ажурно обављани. Застојања у стручном раду делом су и последица врло опсежне а повезане тематике Музеја, у којој се увек нису могли благовремено утврдити и конкретни задаци везани непосредно за реализацију појединих изложби.

Поред обављања стручних послова, кустоси су били ангажовани и у раду појединих комисија и органа управљања.

У току године било је укупно 4.646 радних дана, од којих 3.894 ефективна радна дана. Од 752 дана одсуствовања, 362 су годишњи одмори, 268 боловања (од којих један кустос 109, а препаратор 59), 39 плаћеног одсуствовања а 25 неплаћеног и 58 службених путовања.

На изложби у Топчидеру дежурало је у току године 10 кустоса 240 дана.

Просек личних доходака радника Музеја у овој години износио је 967,70 нових динара. Посебно, просек личних доходака кустоса износио је 1.086,25 нових динара, тј. заостајао је за просеком личних доходака већег броја културних установа које се финансирају из Републичког фонда за унапређивање културних делатности. У току ове године Музеј није ништа издвајао и делио на име личних доходака по периодичним обрачунима, јер није за то имао могућности.

8. Материјални услови

О смештају Музеја говори се детаљно у Програму рада за 1968. годину. Овде треба поменути да је пресељењем у садашње просторије добро решено питање радних просторија.

Међутим, слабо је решено питање финансирања Музеја. Накнада Републичког фонда за унапређивање културних делатности у износу од 590.000 нових динара заједно са часописом — 30.000 нових динара (од чега је само на личне дохотке употребљено 414.903,54, а за материјалне трошкове 135.361,86 нових динара), изгледа више него симболична у односу на задатке и програм рада Музеја. На инсистирање Музеја, Извршно веће Србије доделило је Музеју 100.000 нових динара, која ће се сума у 1968. години користити првенствено за откуп и евиденцију музејског материјала.

О свима основним проблемима рада Музеја представници Музеја (председник Радне заједнице, председник Управног одбора, председник Стручног већа и управник) упознали су 25. децембра председника Извршног већа Србије и замолили га да се Извршно веће непосредно заинтересује за рад установе, као што је чинило и са неким другим сродним установама. Јер, без таквога третмана Музеј би се врло споро развијао, а то би се негативно одразило нарочито на прибављање експоната.